

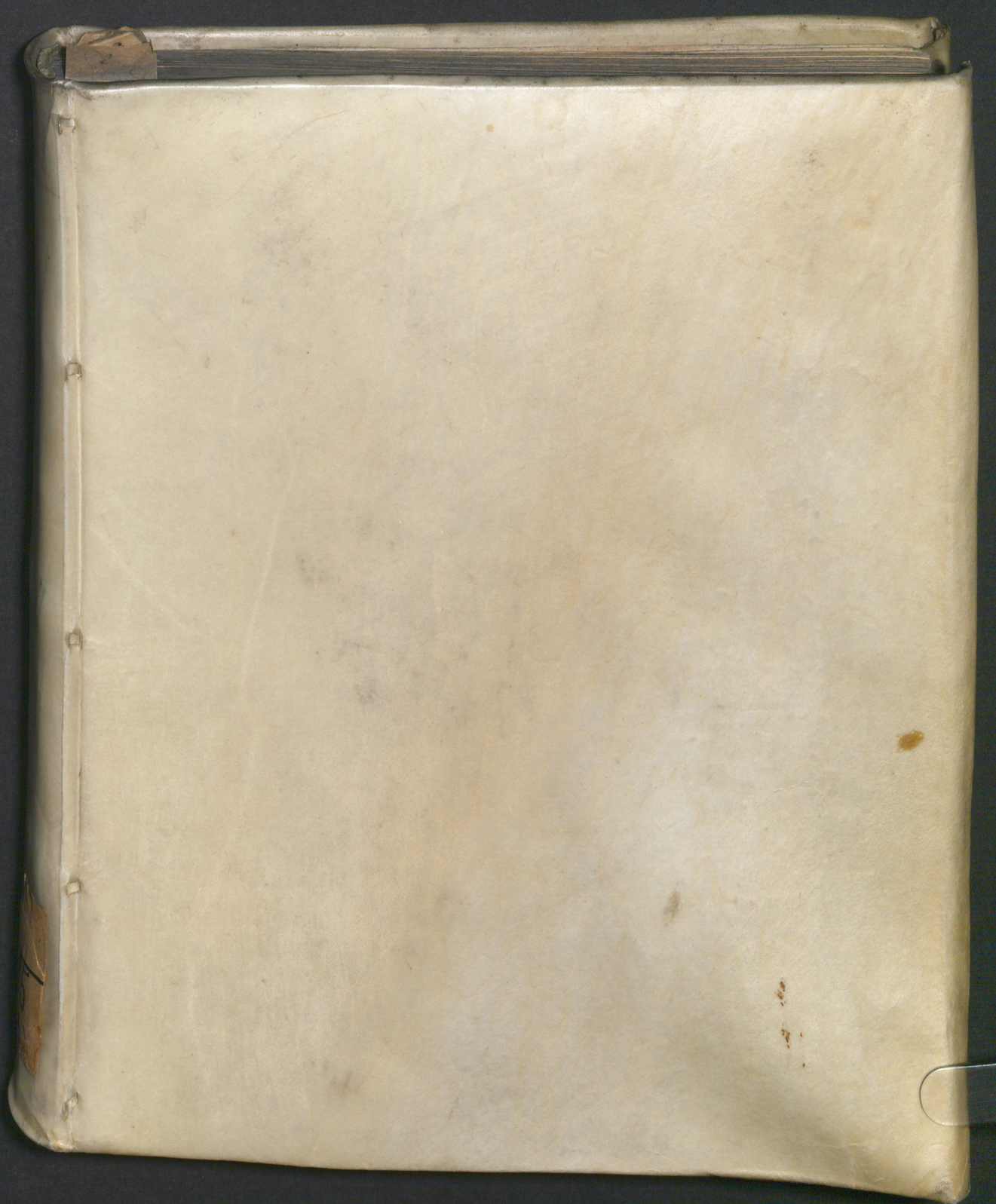
**Zachariæ Grapii SS. Theol. D. Ejusdemqve Prof. Publ. Ordinar. & V.D.M.
Christologia Recens Controversa**

Rostochii: Typis Nicolai Schwiegerovij, MDCCXI.

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1857873939>

Druck Freier Zugang

190 p
206 p
64 p
126 p

51^e.7.

F.g. - 1085¹⁻³.

Ex Testamento Willebrandiano.

ZACHARIÆ GRAPPII

SS. THEOL. D. EJUSDEMQUE PROF. PUBL.
ORDINAR. & V. D. M.

CHRISTOLOGIA
RECENS CON-
TROVERSA,

Consentiente Rev. Facultate Theol.

ROSTOCHII,
Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampl. Sen. Typogr.
ANNO MDCCXI.

ZACHARIAE GRAPPII

THEOL. D. RUSSENOVE PROF. PUBL.

OP. VAR. & V. D. M.

CHRISTOLOGIA

RECENTIS CON-

TROVERSIS

CHRISTOLOGIA

RECENTIS

CON-TROVERSIS

CHRISTOLOGIA

זכרה לי אלהי לטובו:

Qv. I.

NUM PRÆEXTITERIT ANIMA CHRISTI HUMANA ANTE INCARNATIONEM?

§. I.

Disp. I.
Resp.
CHRIST.
BERNH.
BÜCHER,
Gedan.

Mnium hominum animas præextitisse, anteqvam corpori jungerentur, somniarunt olim *Platonici*, atqve *Rabbini* quamplurimi. Contra quos vide *Aug. Steuch. de perenni Philos. L. 9. c. 27. & 28. Calov. in System. Tom. 2. pag. 1082. Matthiam Frid. Beck. in Not. ad Paraphras. Chald. lib. 1. Chron. p. 187. Paul. Slevogt in dissp. Acad. dissp. 22. p. 501. sq. Eduard. Pocock in Not. ad pert. Mos. c. 6. p. 103. sq. Hoornbeek de convinc. Jud. l. 4. c. 1. p. 319. sq. Gisb. Voet. in Dissp. Sel. part. 1. p. 796. & 827. Deusing. de anim. hum. dissp. 2. p. 23. aliiqve. Qvem eundem errorem de præexistentia animarum & non ita pridem recoxit *Sandius* in peculiari scripto de *Orig. anim.* vide *Theolog. nostr. recens Controvers. contin. c. 4. qv. 3.* Neque animam *Messiae* hic exemisse *Judæos* patet ex colloquio illo, quod fingunt inter *DEum* & *Messiae* animam tempore creationis habitum de sanandis & redimendis hominibus, conf. *Hoornbeek l. c. L. 6. c. 1. p. 407.* Hos duces secutus etiam est *Origenes* de omnibus omnium hominum, sic & speciatim de animâ *Christi* docens, eam longissimis intervallis corporis formationem antevertisse. Vide de ejus sententia *Huet. in Origen. l. 2. p. 51.* Eidem dogmati colorando pigmenta adhibuit *Henr. Morus*, ubi *Cabbalistica* explicat, ut in *Mercava expos. postul. 2. 12. 13. 14. 15.* quibus postea varia alia superstruit, quæ transtulit *Pegan. Tom. 1. Cabbal. Denud. P. 2. p. 225. sq. ibidem p. 274. sq.* insertus est *Henr. Mori Catechism. Cabbalif.* qui & totus hanc fabulam incrustat. Eandem etiam adornat in *Myster. Piet. l. 1. c. 8. p. 66. Opp. Theol. Hunc sequitur Joseph. Glanvil in Saducism. Triumphat. part. 2. sect. 24. p. m. 164.* ubi asserit animam *Messiae* jam præextitisse tempore *Patriarcharum*, iisque apparuisse,*

A 2

paruisse. Idem dogma de anima Christi pariter propugnat Anonymus quidam in *dissertat. singulari de existentia animar. Ann. 1672. edit. Quem refutat B. Dn. D. Bebel in Exercitat. adv. Præexistentiam animar. c. 3. p. 126. seqq.* Conf. quoque circa materiam hanc celeberrimi quondam Theologi B. Dn. D. Barroldi Bosfacci Soceri nostri secundi eheu desideratissimi disp. doctissimi, *de Origine Animæ Christi Hafniæ Ann. 1694. hab.* De *Poireti* sententia egimus in *Theologia nostra rec. controver. cap. 2. qv. 20.* Recentissime dogma hocce in Angliâ recoquere voluit *Eduardus Foulter, Claudiocæstriensis Episcopus* in tractatu anglicano sub titulo: *A discourse of the descent of the Man Christ Jesus from heaven together With his ascension to heaven again. From. John. XVI, 28.* Equidem auctor hicce præexistentiam omnium humanarum animarum non videtur statuere velle: sed potius *p. m. 34. sq.* cum alio quodam auctore *non-præexistentiæ* credente in aliis animabus non fuisse eandem rationem præexistentiæ, quæ in anima Christi locum habuerit, sentire vult; attamen mox *p. 41. sq.* conjecturam quandam profert de privilegio præexistentiæ forte non necessario soli Animæ Messiæ competente; sed & de præexistente simul ordine, quodam Angelorum ejusdem naturæ, cum animabus humanis, diversorum ab his tantum in eo, quod non sint destinati terrestribus corporibus, quibus custodia suæ propriæ speciei in terra specialiter fuerit commissa, ob naturalem maxime affectum in eam. Unde cum declarasset DEus Pater benignum suum consilium, ut aliquis horum susciperet redemptionem fratrum suorum apostatarum in omnibus excepto peccato illis similis futurus, Benedicta hæc anima ex eo ordine & caput ejus mox cum summa alacritate se ipsam obtulerit ad suscipiendum hoc munus secundum *Pf. XL, 8. 9. & Hebr. X, 5.* & antiquam traditionem Judæorum, consequenter uniretur λόγῳ, ut sic ad magnum & superangelicum conatum huncapta redderetur. Verum enimvero mox addit *Dn. Foulter. p. m. 43. sq.* *I Should incline for this as no unreasonable supposition: but i cannot conceal it that i would not forsake the most obvious Meaning of John 1. 10. compar'd with Col. 1. 15. 16. 17. for the sake thereof. Which is that our Saviour, according to his humane nature, was the First of Gods creation and united to Gods eternal son before he created the Angels themselves. And*
Without

Without doubt, it may well be supposed that this glorious united Spirit might be perfectly of the same Nature with our Souls; and that he was so to have properly the denomination of an Man. Sensus hic est: Propenderem ferme in hypothesin hanc ratione non destitutam; sed dissimulare nequeo, quod deserere nolim maxime omnium sensum verborum, Job. 1, 10. collat. cum Col. I, 15. 16. 17. qui est Salvatore[m] nostrum secundum humanam suam naturam fuisse primum creaturarum DEI, atque unitum aeterno DEI filio, antequam ipse Angelos crearet. Et sine dubio licet supponere, gloriosum hunc spiritum unitum perfecte ejusdem naturae esse cum animabus nostris, & sic propriissime hominis appellationem habere. Tandem autem per totum hoc scriptum dogma hocce defendere conatur: Animam humanam Christi in incarnatione ex virgine descendisse localiter de caelo, in quo antea fuerit unita aeterno DEI Filio, & creata ad minimum ante creationem terrae. Refutaverat hypothesin hancce Episcopi hujus in Anglia Dn. Wilb. Sherlock in scripto Lond. Anno 1706. edito sub titulo: *The Scripture Proofs of our Saviour's Divinity explained and vindicated. With an Examination of a late Discourse concerning the Descent of the Man Christ Jesus from Heaven together With his ascension to heaven again.* cap. 7. tot. p. m. 219. sqq. Adversus quem vero Dn. Foulter hypothesin suam defendit in scripto Lond. Ao. 1706. edito: *reflections upon the late Examination of the descent of the discourse of the Man-Christ Jesus from Heaven together With his ascension to heaven again.* Dn. Sherlock autem controversiae huic est immortalis. Post eum autem in Belgio non ita pridem Foulteri sententiam quoque refutavit Celeberr. Dn. Jo. Marckius in *dissertat. Academic. contra praesistentiam animae Christi in caelis ante corporis ejus ortum in terris ex Maria virgine*, assertam nuper ab Eduardo Claudiocestriensi in Anglia Episcopo. Lugdun. Batav. Anno 1710. edit. Foulteri sententiam defendere quoque voluit Robertus Flaminius Pastor olim in Belgio nunc autem Londinensis in *Christologia* l. 3. c. 5. Quem autem Dn. Marckius l. c. n. 29. itidem refutavit.

S. II. Praesupponimus nos (1) sermonem esse non de praesistentia Filii DEI secundum *Divinam Naturam*, quam lubenter omnino concedimus; sed de praesistentia ejusdem secundum *humanam naturam*

naturam (2) non quæri hæc vice de integra humana Christi natura; sed tantum de altera ejus parte, *anima* scilicet: num illa ante corpus præextiterit? (3) sermonem esse de *præexistentia non seminali*, quam Orthodoxi statuunt, statuentes, Christum esse ex *Patribus secundum carnem Rom. IX, 5.* adeoque & secundum animam, etsi non secundum peccaminosam propagationem; sed *reali* quam vocamus eam, qua anima Christi seorsim & extra causas suas evoluta existit, sicut Angelus aliquis à DEO creatus existit, & operatur. Quibus præsuppositis dicimus; *Anima Christi non præextitit ante corporis ortum creata ante creationem terræ.* Prob. (1) quia de hoc dogmate non nisi unice ex Sacro Codice Judicari potest. Jam vero ille nullibi vel ulla litera indicat, animam Christi ita præextitisse, aut creatam esse ante creationem mundi. Prob. (2) quia DEUS in principio dicitur creasse cœlum & terram *Gen. I, 1.* non ergo ante cœlum & terram aliquid potuit creatum fuisse, atque sic nec anima Messie. Unde & Phrasi Scripturæ omne *antemundanum* vulgo pro *æterno haberi* solet. Cum ergo jam anima hæc non possit dici æterna, nec ante mundum potuit dici fuisse, multo minus creata. (3) Quia *λόγος*, qui ab æterno fuit in tempore dicitur factus fuisse caro *Job. I, 14. Gal. IV, 41. Tim. III, 16.* & quidem ita, quemadmodum & pueri sanguinis & carnis sunt participes *Hebr. II, 14.* Quemadmodum nunc hi ita sanguinis & carnis sunt participes, ut à parentibus non saltem corpus, sed & animam habeant, eorumque animæ non præexistent, non dissentiente ipso Episcopo Anglicano, ita nunc etiam sic in tempore *λόγος* factus est homo ut à matre simul etiam animam acceperit, æque ut & corpus ab eadem accepit. Atque sic anima ejus non præextitit, (4) Christus est Filius Mariæ E. Maria ejus mater. Non esset autem mater, si animam ei non communicasset. Sola enim suppeditatio materiæ, ut forinsecus ab alia & diversa causa anima infundatur, & communicetur, vel applicetur, non est generatio. Sicut is, qui lignum tantum adjicit igni, ignem non generat. Et generatio est effectus non moralis; sed physicus, Conf. B. Dn. D. Scherzer. in *Breviar. Hülsmann. Extens. 6. 7. thes. 19. p. m. 376. sq.* (5) Quia Christus dicitur fructus ventris Mariæ *Luc. I, 42.* Omnis autem fructus communi ratione essentiam suam habet ab eo, cujus dicitur fructus. Idem omnino de.

de Christo vi allegati dicti dicendum. At vero essentiam Divinae naturæ ex Maria non habuit, neque ejus respectu fructus ventris dicitur; sed respectu humanitatis, & hujus essentiam ex Maria habet, nunquam alias ejus ventris fructus dicendus. Essentia autem humanitatis non solum in corpore consistit; sed & vel maxime in anima, utpote quæ corpus informare debet. Si ergo Christus nunc fructus ventris Mariæ, omnino quoque animam ab illa habuit, quæ per consequens sic non præxitit. Ullusne fructus, in quantum fructus, quicquam habet, nisi ex eo, cujus est fructus? (6) Quia Filius DEI dicitur γενόμενος ἐκ γυναικός Gal. IV, 4. Γενόμενος autem ille est, qui id fit, quod ante non erat. Fiebat autem Filius DEI, interprete Job. I, 14. σάρξ caro i. e. verus homo corpore & anima constans. Hinc argumentamur: Quia Filius DEI, dum factus est caro assumpsit, assumpsit ἐκ γυναικός. Atqui non corpus tantum; sed & animam Filius DEI, dum factus est caro assumpsit. Et non corpus tantum, sed & animam Filius DEI, dum factus est caro, assumpsit. Ergo non corpus tantum; sed & animam assumpsit ἐκ γυναικός. Major inde constat, quia filius DEI assumendo carnem factus est id, quod ante non erat, isque factus est non partim ex muliere, partim aliunde, aut ex nihilo; sed sine ulla restrictione (quam nec alibi Scriptura docet) factus est ex muliere. Minorem confirmat Apostolus Hebr. II, 14. E. anima Christi non præxitit. Conf. hic quoque B. Dn. D. Bolsac. l. c. S. 23. sq. (7) Anima illa præexistens aut unita fuit cum λόγῳ aut non. Si hoc, separatim extitit, quod absurdum: Si illud unio personalis jam ante incarnationem facta fuisset, quod contra omnem Scripturam, quæ unionem personalem in incarnatione & in tempore factam fuisse satis innuit (8) Si Christi anima jam ante conditum mundum cum λόγῳ unita fuisset, sequeretur, Christum jam ante conditum mundum & ante Patres fuisse Semihominem, & deinde in tempore rursus semihominem fuisse factum. Utrumque est absurdum. Prius est contra Rom. IX, 5. Posterius contra hæcenus jam asserta & probata. (9) Quia sententia contraria omnino Arianismi est rea. Sic namque propugnatores ejusdem Christi carnem αἰψυχον sine anima in ipsius nativitate adscriperunt, Ita namque Epiphanius hæres. 69. Tom. 1.

Tom. 1. Opp. p. m. 743. & μόνον δε ἴστα ἀλλὰ καὶ ἀρνεύεται ψυχὴν αὐ-
τὸν ἀνθρώπων εἶληφέναι. Neque hoc errore contenti negant in-
super humana illum anima præditum fuisse. Et pag. 771. Sed hoc
isti, qui relicta via contrarias ad semitas destexerunt, ignorare videntur,
DEI Filium non modo carnem; sed & animam, & mentem
atque omnia denique, quæ sunt hominis propria suscepisse præter pec-
catum: neque hoc è virili semine; sed ex Virgine Maria per Spiritum S.
At isti negant animam illam assumpsisse &c. Nec tacuit
illud D. Augustinus De Heres. ad Quod vult Deum her. 49. Tom. 6.
Opp. p. m. 24. in eo autem, inqviens, quod Christum sine anima solam
carnem suscepisse arbitrantur, minus noti sunt. Nec adversus eos
ab aliquo inveni de hâc re aliquando fuisse certatum; Sed hoc ve-
rum esse & Epiphanius non tacuit, & ego ex eorum quibusdam scri-
ptis & colloctionibus certissime comperi. Prolixius hoc argumentum
deduxit Dn. Jo. Marck l. c. n. 13.

§. III. Objic. (I) Locus Job. XVI, 28. Quibuscum & confe-
runtur reliqua loca, in quibus Christus de cælo descendisse dicitur Job.
VI, 33. v. 38. 41. sqq. c. I. 27. 30. c. III, 31. Resp. in allegatis dictis nul-
libi sermo est de anima Christi; sed de divinâ Christi natura, & se-
cundum illam præexistisse lubenter concedimus. Fuit enim sic Ver-
bum apud Patrem Job. I, 1. Non autem anima, hanc enim ut de-
mum assumeret, in mundum venit, veniens, ut homo fieret v. 14. adeo-
que & animam humanam assumeret, quæ potissima hominis pars. Ut
adeo omnia illa loca, quæ de præexistentia filii DEI ante incarnatio-
nem loquuntur, de Divina ipsius natura ab æterno præexistente una
cum Patre & Spiritu S. intelligenda sint; non vero de anima ejusdem
humana. Excip. Dn. Fouler in discursu suo p. 23. sq. Revera quomo-
do potuit persona secunda Trinitatis proprie descendisse de Cælo, vel
personaliter descendisse, qui non potius per momentum abesse à cælo
magis quam Pater, à quo separari nequit? Nec potuit ob hanc ra-
tionem dici produsse à Patre, nisi per necessariam emanationem, ut lu-
men à sole. Legimus, fateor, de DEI descensu super montem Sinai;
sed hic ejus descensus communiter habetur factus per gloriosos ejus An-
gelos. Et uti DEus dicitur locutus ad Moysen & Filios Israel, fer-
sur id ipse fecisse de cælo, quamvis, quod non est, ut dicam totus
mundus

mundus ejus presentia repleatur. Resp. (1) Non ita Christus secundum divinam naturam descendit de cœlo, ut non etiam secundum eandem in cœlo simul manserit, quippe descensus hic non fuit localis consistens in *mutatione Loci physica*. Cumque nulla nos cogat necessitas, literam ut hic deseramus, merito in sensu proprio & recepto, licet non physico; tamen grammatico cum plerisque interpretibus Augustino, Chrysostomo, Theophylacto, Beda, Ruperto aliisque explicamus. Et quamvis descendens in assumpta carne his in terris fuerit, verè tamen etiam in cœlo fuit, nec per momentum à Patre suo cœlesti absuit: In his terris fuit quantum ad naturæ humanæ proprietatem, & visibilem localem præsentiam: vere tamen & simul in cœlo fuit, & secundum suam divinam naturam per *actum naturalem*; & secundum humanam quoque naturam per *actum personalem*, quantum ad Majestatis cœlestis & divinæ communionem, qua in se habitantem totam Divinitatis plenitudinem habebat *Coloss. II, 9.* & quantum ad illocalem præsentiam vi unionis hypostaticæ, quia una eademque naturæ humanæ & divinæ est hypostasis. Vide Systemata passim. (2) Utique etiam Filius DEI per necessariam emanationem prodire potest dicà à Patre suo, seu ab eodem generari, quam generationem descensus hicce Filii DEI plane non tollit. Quippe generationis hujus consequens est missio in carnem, quam ipsa incarnatio excipit, omnia fat clare definiente Paulo *Gal. IV, 4.* ut Filius DEI, generatus scilicet à Patre suo, initio missus, mox natus de muliere dicitur. Quam optime ergo omnia conciliari poterunt. (3) DEum etiam quoad essentiam non descendisse super montem Sinai, aut alia occasione falsum est, & nititur hic error falsa illa hypothesi, quasi gradus præsentia divini solis tantum operationibus, non vero etiam propinquiori ad essentia ratione distingvantur. Contrarium autem Nostrates in Systematibus ubivis evincunt, vide ut alios hac vice taceam B. Calov. in *System. Tom. 2. p. 630. sqq.* *Objic. (II)* Locus *Coloss. I, 15. 16. 17.* ibi dici Christum juxta humanam naturam *primum creaturarum*, atque unitum æterno DEI Filio antequam ipse Angelos crearet. *Resp.* Falsissimum est, in hoc loco sermonem esse de Christo secundum *Humanam naturam*. Quin potius hic sermo est de eo *secundum Divinam naturam*, & quatenus ab æterno à Patre fuit genitus. Neque in hoc loco Christus vocatur

catur creatura. *Primogenitus* quidem *omnis creatura* vocatur; At vero nomen id non infert positionem plurium ejusdem generis; sed dicit negationem plurium antegenitorum, ut adeo *Christus* & *primogenitus* pariter & *unigenitus* sit. Plura de hoc dicto habent interpretes. Conf. & in illud plane *solidissimam* & *doctiss.* *Disput. inaug. Maxime Rev. Dn. D. Epini, Fautoris ac Amici nostri jam ab Annis Academicis longe conjunctissimi.* Et orthodoxi Ecclesie primitivæ Patres sic dictum hoc explicarunt non de Humana: sed de divina Christi natura. Bene *Athanasius* in *exposit. Fidei Tom. 1. opp. p. m. 241. sq.* Dicit eum *Paulus primogenitum omnis creature.* Verum cum illum *Primogenitum* dicit, non esse creaturam ostendit; sed factum Patris, peregrinum enim est alienum à Trinitate, si dicatur creatura, quoniam omnia creata sunt à Patre per Filium, & solus Filius è patre genitus ab æterno est, ideoque *primogenitus est omnis Creatura* *DEUS Verbum immutabilis ex immutabili.* Cum nunc ergo *Christus* juxta animam non possit dici ab æterno ex essentia Patris genitus *Patris* ὁμοῦσι, hinc frustra dictum hocce de præexistentia animæ Christi explicatur, quod de præexistentia divinæ Ejusdem naturæ ab æterno agit. Quam lubenter contra *Arianos* & *Neo-Arianos* concedimus. *Objic.* (III) *Christum* solam saltem carnem assumisse ex *Maria* *Job. I, 14. Ps. XL, 7.* quem locum ita explicet *Apostolus* *Hebr. X, 5. Corpus aptasti mihi.* Resp. Licet quidem vocabulum *carnis* in *S. Codice* interdum occurrat pro altera hominis parte, corpore scilicet; attamen & illud novimus, sæpissime occurrere simpliciter pro toto homine non solum corpore; sed & anima constante. Vide *Loca clarissima* *Gen. VI, 12. 13. Jes. XL, 5. Joel. III, 1. Matth. XXIV, 22. Rom. III, 20. &c.* Vid. *Flacium* in *Clave Script. S. voce carnis p. m. 106.* Et hoc in significato jam vocabulum *carnis* accipiendum esse *Job. I, 14.* satis ex locis aliis patet, quando v. gr. expresse dicitur factus homo *Phil. II, 7.* Jam vero homo non constat solo corpore; sed & anima, item quando dicitur *carnis particeps factus ut pueri* *Hebr. II, 14.* Puerorum autem caro non est solum corpus; sed & dicitur animam. Sic & natus dicitur ex muliere *Gal. IV, 4.* Nascitur autem integer homo. Adde & argumenta, quibus jam thesin nostram probavimus, quæ itidem evincunt, & h. l. vocabulum *carnis* non aliter accipi posse. Locum ex *Psalmo*

Psalmo quod attinet, in fonte quidem sic non legitur, ubi potius habetur: *aures mihi perfodisti. LXX.* Interpp. autem reddiderunt *corpus aptasti mihi.* Quam versionem quoque retinet *Apostolus l. c.* respiciendo scilicet ad sensum in *Psalmo*, in quo de sacrificio sermo est, quod mactari & occidi debet. conf. hic *B. Sebast. Schmidt in Comment. in Ep. ad Hebr. ad l. c. p. m. 1051.* Jam vero ex eo quod *Messias* corpus habuerit aptatum ad sacrificium, corpus, quod mori & occidi ac crucifigi, quamvis ex libera dispensatione, potuit, non sequitur, corpus hoc anima fuisse destitutum. Unius enim positio, non est alterius exclusio. *Objic. (IV)* Christum intercessisse jam ante Nativitatem suam *Job. XXXIII, 24. Zach. I, 12.* idque non nisi animæ Ejus competere posse. *Resp.* Ipsa persona simplex intercedere sic pro nobis potuit absque anima, imprimis cum intercessio hæc non *δελικῶς* sed *θεοπεπῶς* sit intelligenda. *Objic. (V)* Apparitiones Christi in V. T. fuisse factas, præxstitisse ergo jam tum animam. *Resp. (1)* Christus in V. T. apparens non cum anima sua præexistente unitus fuit, anima enim est spiritus, adeoque invisibilis, sicque ita non visus fuit Christus; sed apparuit in Vet. Test. in assumpto quodam corpore visibili. Quod si vero ex eo jam argumentari velimus, sequetur, & corpus Christi præxstitisse, quod tamen *Dn. Foulter* non concedet, nisi totam incarnationem velit dubiam reddere. (2) Nec sequitur, Christus in V. T. apparuit. E. habuit animam. Nam & Spiritus S. in N. T. apparuit sub specie Columbina *Matth. III,* Nec tamen habuit animam. *Objic. (VI)* Commendari hæc hypothese amorem Christi erga nos. Sic enim scribit *Dn. Foulter*: *Non debemus hoc ferre, ut nostra obligatio in Jesum Hominem vel tantillum minuat, vel de honore illi debito quidquam detrahatur. Ponere autem, quod ipse ut homo non extiterit, antequam esset in hoc mundo, neque descenderit à cælo ut homo, plurimum minuit ad mirandam ejus abnegationem sui pro nobis, & consequenter amorem ejus.* *Resp.* Quomodo per assertionem orthodoxam, Scripturæ S. per omnia conformem minuat obligatio nostra in Jesum hominem, & per contrariam sententiam commendetur amor Christi, nos quidem videre nondum possumus. Imo putaverimus potius, per dogma illud de præexistente animæ Christi minui amorem ejus & honorem, minui quoque obligationem nostram omneque solatium. *Ecquid enim hoc? quod in plenitudine*

temporis Christus non homo; sed saltem semihomo fuerit factus, animam suam non habuerit à matre, sicque non talis homo factus, ac nos, neque nobis per omnia, excepto licet peccato, similis factus. Contra major illucescit amor Christi erga nos, si statuamus, ita nos Christum dilexisse, ut non saltem corpus humanum; sed & animam humanam in utero materno assumere voluerit, sic dignatus genus nostrum. Ex quo simul infinita oriuntur solatia, magna quoque nostri obligatio. *Objic. (VII.)* Sententiam illam de præexistencia animæ Christi niti autoritate Judæorum *Sap. VIII, 19.* (quæ te Salomone dicta esse putat *Fouler*) Provocatur itidem ad traditionem ex libr. *Pe-sikta*, item ad Patres pariter & ad Reformatos nonnullos Theologos. *Resp. (1)* in *l.c.Sap.* de vero Salomone sermonem esse, falsum est. Aliàs de dicto hoc ipso jam egimus supra in *Th. Contr. contin. p. 125.* (2) Traditiones ineptæ ac fabulosæ Judæorum, item deliquia Parrum, privatæq; Theologorum sententiæ, ubi analogiam fidei habent contradicentem, non saltem nihil probant; sed statim etiam rejiciuntur. Theologos Reformatos quod concernit, de iis vid. *Dn. Marck. l.c.n. 18.*

Qu. II.

NUM STUPENDUM SIT MIRACULUM NATIVITAS CHRISTI EX SOLA MATRE?

S. I.

Plane nihil singularis hic agnoscit Medicus ille Londinensis *Bernardus Connor* in *Evangelio Medici seu Medicina Mystica art. 11. p. m. 74.* ubi inter alia ita: *Si quis secum rem rite totam perpenderit, videbit forsan, quod non magis stupendum est, quod homo ex sola muliere generetur sine Viri commercio, quam quod ex maris & femina congressu formetur.* Refutavit asserta hæc periculossissima *Magnif. Dn. D. Mich. Foertsch. in Exercit. Theol. de æterna & temporali Generatione Messie Jen. A. 1707. bab. S. 31. sq. p. 20. sqq.*

S. II. Status controversiæ facile jam patet, statim ergo thesin nostram ponimus, dicentes: *Maxime stupendum utique miraculum fuit nativitas Christi ex sola muliere matre, & non æque stupendum, quando homo ex maris & femina congressu formatur.* *Prob. (1)* Quia expresse ut maxime stupendum miraculum nativitas hæc proponitur

ponitur cum in signum datur *Jes. VII, 14.* quod signum clarissime maxime stupendi miraculi instar fuit habendum, ut satis ex *preced. v. 11. & 12.* videre est. (2) Quia & Maria Mater ut maxime stupendum miraculum hoc agnovit, & ipse Angelus ut tale confirmavit *Luc. I. 34. 35. 37.* (3) Quia & alibi à viris DEI ut maxime stupendum miraculum Nativitas hæcce deprædicatur *Jerem. XXXI, 22. I. Tim. III, 15.* (4) Quia hæc nativitas quoque spectat ad Evangelium, quod & ipsi Angeli introspicere cupiunt *I. Petr. I, 12.* collat. cum *Luc. II, 9. sqq.* (5) Quia foetus ex congressu maris ac feminæ non est miraculum stupendum, quia vi benedictionis divinæ fit, adeoque ordinariæ, ordine & cursu naturæ. Alias enim omnia in natura forent extraordinaria. Adeoque jam cum ordinario hocce nativitas hæcce Christi comparari nequit. (6) Quia istiusmodi quid nunquam fuit factum, quamdiu mundus stetit; neque futurum erit. Quare & ab omnibus pro miraculo maxime stupendo semper habitum fuit v. g. à Josepho Sponso Mariæ *Matth. I, 20. 21. 22. 23. 24. 25.* ab Elisabetha Spiritu Domini plena *Luc. I, 41. 42. 43. 45.* & à reliquis hominibus omnibus *Luc. II, 18.* imo & in hunc usque diem.

§. III. *Objic. (I.)* Concursum Viri esse tantum occasionem, cur ipse supremus rerum omnium parens generet, qui est immediata, imo unica utriusque Phænomeni, & effectuum omnium causa. *Resp.* Hypothesin hanc, quæ & *Malebranchii* est, jam supra in Cap. de Providentia refutavimus. Hinc, quæ ibi dicta sunt, hic saltem repeti poterunt. Speciatim autem quod asserta de concursu Viri in opere generationis concernit, aperte ea contrariantur benedictioni divinæ *Gen. I, 20.* & inexistentiæ sobolis in viro *Pf. CXXXII, 11. Deut. XXIX, 4. 11. 18. 53. Gen. XXXV, 11. &c.* *Objic. (II)* Generationem esse quandam staminum in semine muliebri contentorum debitam expansionem & rarefactionem, propterea solum DEum, tanquam supremum motorem ex irruentis corporis occasione moventem illam extensionem & rarefactionem efficere. Atque hinc nihil stupendi esse, si etiam sine viro id fiat. *Resp.* Absurda omnia, contrariantur enim Benedictioni divinæ, primæque institutioni naturæ, juxta quam DEus voluit humanum genus propagari, non ex sola muliere; sed & ex viro, cujus adeo creatio videretur supervacanea fuisse, imo & alias Vir vix nomen parentis mereretur. Qp.

Qv. III.

NUM EX UNIONE DUARUM NATURARUM IN CHRISTO ORTA SIT ALIA PERSONA?

§. I.

ITa docent Theologi *Cartesiani*, speciatum *Christoph. Wittich. in Theolog. Pacif. §. 228. p. m. 199.* ubi sequentia profert. Hoc (scil. quod Natura divina subsistat) non recte dicitur, nam non natura; sed persona subsistit. Igitur post unionem non recte dicitur natura divina subsistere; sed potius persona *Ἐαυθρώπῳ* subsistit, habens utramque naturam. Et in *append. qv. 155.* ita loquitur. Post unionem naturarum duarum in Christo non *λόγῳ* dicitur persona; sed *Ἐαυθρώπῳ* est una persona. Wittichium defendit *Petrus Allinga in Erotem. Illustr. Decad. 10. Erot. 10. p. m. 321. sqq.* Contra vero vide *Petr. van Mastricht in Novitat. Cartesianar. Gangr. p. m. 524. sqq.* & ex *Notis* B. Dn. D. Jo. Ad. *Osiandr. in Colleg. Considerat. c. 18. th. 2. p. 345. seqq.*

§. II. Prænotamus nos (1) non quæri: num ex unionem duarum naturarum in Christo una facta sit persona, quod lubenter concedimus; sed num alia persona facta fuerit, quam *λόγῳ* est? (2) non esse sermonem de alia persona in alio quodam statu. Nam & sic facile concedimus, *λόγῳ* fuisse ante unionem hanc personam simplicem, nunc vero post unionem Christum esse personam compositam; sed de alia persona in se ipsa esse essentia, ut natura divina non amplius possit dici subsistere. Quibus prænotatis dicimus: Ex unionem naturarum in Christo non ita orta est alia persona, ut natura divina non amplius possit dici subsistere. Prob. (1) ex *Scripturaria* Unionis hujus descriptione *Joh. 1, 14.* Si vero *λόγῳ* factus est caro h. e. particeps factus carnis & sanguinis *Hebr. II, 14.* non alia facta est persona ex *λόγῳ* & carne; sed illa ipsa quæ verbum & caro, licet jam in unionem sit. Et si habitavit in nobis, unus constans ex verbo & carne fuit habitans: Si tandem videndo carnem vidimus gloriam quasi unigeniti à Patre, consequens est, ut una est gloria carnis & unigeniti, ita unam esse, & non aliam personam. (2) Quia verbum factum est caro non per subsistentiam suam abolitionem; sed per unionem, per quam subsistentiam suam

am communicavit carni. E. & utique post unionem Natura divina poterit dici subsistere. (3) Quia alias revera in Christo duæ erunt personæ, nempe una quæ competit λόγῳ, sive Persona Filii DEI, & altera alia quædam, quæ nata ex Unione.

§. III. *Objicitur* potissimum hocce ceu fundamentum assertionis Cartesianæ, subsistentiam nimirum & personalitatem consistere in sola non conjunctione cum alio; Quæ proinde non conjunctione posita ponatur persona, sublata tollatur. *Resp.* Hypothesis illa falsa est, ut patet (1) ex Myserio SS. Trinitatis. Hic Natura divina sive essentia contradistincta ad tres personas considerata est natura intelligens substantia, nec enim ulla alia unita, non tamen poterit dici persona, cum sic quatuor personæ forent in Trinitate (2) ex sana ratione & Philosophia, in qua subsistentia omnino aliter describitur. Vide Systemata & Compendia Metaphysica passim. Pluribus hæc omnia deducit *B. Osiander l. c. tb. 1. p. 338. sqq.*

Qu. IV.

NUM DUPLEX SIT IN CHRISTO UNIO PERSONALIS?

§. I.

Olim *Beza* duplicem in Christo statuit unionem personalem, alteram corporis & animæ, alteram Divinæ & humanæ Naturæ. Quem notavit *B. Dn. D. Affelmann. noster in Syntagm. part. 1. p. m. 121.* Erroris hujus *Christophorum Wittichium* quoque incusavit *Maresius in indic. Controv. qv. 56.* Contra quem vero se defendit *Wittichius in Append. ad Theolog. Pacif. p. m. 101.* Sed nescio, an quis *Wittichium* à suspitione hac liberum pronunciarit, qui legerit verba Ejus in *Theol. Pacif. c. 16. §. 231. p. m. 203.* Ubi expresse ita loquitur: *Unio hypostatica & personalis utriusque est dicenda Unio inter duo, quæ sic unita constituunt personam. Atque inter animam & corpus est talis unio, quæ fit ut sic unita constituent personam humanam. Ergone neganda erit esse hypostatica & personalis quia naturalis est? &c.*

§. II. Prænotamus, non quæri de duplici quadam Unione in Christo

Christo in genere, quam lubenter concedimus, alteram nempe *naturalem*, quæ est inter corpus & animam, alteram *personalem* quæ est inter divinam & humanam naturam personaliter unitam; sed in specie de duplici quadam *unione personali*. (2) Sermonem esse de Unione personali, non *vulgari* ut B. Dn. L. Georg. Meier. in *Regina Ministra Part. Gener. c. 3. theorem. 3. qu. 3. S. 3. p. m. 84.* eam vocat, quando scilicet in homine anima & corpus uniuntur ad unum $\psi\sigma\mu\sigma\upsilon\upsilon\sigma$ constituendum, ubi unio *essentialis* ac *personalis* (alii vocant *suppositalem*) juxta Eum concurrere dicitur: Sed *singulari* ac $\mu\upsilon\upsilon\sigma\sigma\epsilon\sigma\sigma\omega\sigma$ tali, ubi duæ naturæ, divina, & humana in essendo (non in subsistendo) completæ intime concurrunt ad constituendam unam Personam. Quibus prænotatis dicimus: *Non duplex est in Christo Unio personalis; sed tantum una*: Prob. (1) Quia Scriptura S. unius saltem unionis personalis mentionem facit in qua scilicet divina & humana natura uniuntur ad unam personam *Job. I, 14. 1. Tim. III, 15. Hebr. II, 14.* non vero etiam alterius cujusdam unionis personalis meminit. (3) Quia ubi duplex unio personalis, ibi etiam duplex Persona. At vero cum in Christo non duplex sit persona, neque duplex unio personalis locum habere poterit. (3) Quia unio illa naturalis inter animam & corpus in Christo non est facta ad personam, quippe propria personalitate ac suppositalitate humana natura fuit desinita. E. ea minus commode quoque personalis vocari poterit. Cum omnis unio definiatur & denominetur à termino $\epsilon\upsilon\sigma\sigma\sigma\iota\sigma\omega$, in quo unita conveniunt.

§. III. *Obj. (I)* Ubi unio est inter duo, ibi unionem esse hypostaticam, at vero inter corpus ac animam in Christo esse unionem inter duo. E. & esse unionem hypostaticam. *Resp. (1)* Major ubi absolute sumitur, negatur. Nam & inter tres Personas in Deitate est unio, quæ tamen non vocatur *personalis*, & inter animam fidelis & SS. Trinitatem datur unio, nec tamen est *personalis*, ut exempla plurima alia taceamus, in quibus sic *unio personalis* locum habere nequit; cum sit maxime singularis, nec alia exempla ejusdem dentur, nisi unice in Christo. (2) Limitando: Ubi unio est inter duas naturas, alteram per se subsistentem, alteram $\alpha\upsilon\upsilon\sigma\sigma\epsilon\sigma\sigma\omega$, ad unam personam compositam, ibi unio est hypostatica; sed sic neg. *Minor.* Nam unio illa, quæ inter animam est & corpustalis in Christo non est. *Objic. (II)* Unionem.

nem illam inter corpus & animam humanam fieri ad constituendam personam humanam. Rectissime ergo dici personalem. *Resp.* Si in aliis hominibus unio illa inter corpus & animam sic vocatur, fit illud saltem ut jam in *preced.* §. ex *B. Dn. L. Meiero* notavimus, in sensu *vulgari*, à quo vero ad plane *singularem*, qualis hic in Christo est, *N. V. C.* imprimis & cum unio hæc animæ & corporis in Christo non fiat ad constituendam personam humanam, cum Humana Christi Natura non sit Persona; sed *ἀνθρώπος*.

Disp. II.
Resp.
 JOHAN.
 CHRIST.
 BIEL,
Brunsvic.

Qv. V.

NUM UNIO PERSONALIS CONSISTAT IN
 RELATIONE, AUT CONSENSU?

§. I.

T*heologi Cartesiani* principia Philosophica *Renati Cartesii* ad Theologica applicantes, speciatim quoque ad doctrinam illam de Unione personali in Christo, varia absurda hic introducere conati sunt. *Christophorus Wittich*, in *Theol. Pacif.* §. 226. & 229. exinde quod substantiam nihil positivi addere substantiæ singulari deprehendat, concludit, neque sustentatione personali opus esse ad humanam naturam Christi asserendam; sed sufficere generalis providentiæ conservationem divinam, per quam ut omnes res in eo, quo sunt statu, ita & natura Christi humana in conjunctione cum τῷ λόγῳ permaneat. Modum autem Unionis hujus determinare noluit. Quem tamen exprimere conatus est *Francisc. Burmann.* l. 5. *Syntagm. Theol.* c. 8. §. 14. *communicantur*, in-
 qviens, *duæ substantiæ*, atque coalescunt in unam personam, ubi ita conjunguntur, ut actiones & passiones utriusque toti composito communi nomine appellato attribuuntur. Per quod nihil quidem positivi illis substantiis superadditur; sed tantum relatio, atque inde denominatio aliqua per ordinationem seu divinam, seu humanam. Mox autem *cap. 9.* eam ab operatione divinæ naturæ per humanam tanquam per *instrumentum* describit, atque cum nube & voce ærea, quæ præsentia divinæ quondam Symbola fuere, comparat. Quæ eadem etiam descriptio est *Thomæ Bonartii Norwici Angli* in *Concord.*

scientia

C

scientia cum fide l. 4. p. 223. sqq. Pariter & Personatus ille *Liberius* de *S. Amore Arminianus*; *Cartesianis* tamen principiis imbutus in *Epist. Theol. Unionis hypostatice* modum Mathematicæ se demonstraturum promittit, & proinde *Ep. I. Postulatum VII.* tale proponit: *Duplici tantum modo Spiritus possunt inter se personaliter uniri, vel si omnes suas cogitationes sibi invicem manifestas faciant, adeo ut alter alterius sequatur determinationes, vel si inter eos conveniat unicum totum constituere & velint sibi invicem utriusque proprietates actiones & passiones tribui.* Hinc *Proposit. IV.* ita pergit: *DEus non potest aliter uniri cum Spiritu creato quam consensu unicum totum componendi cum eo, adeo ut utriusque proprietates & actiones & creaturae passiones toti composito tribui possint.* Adeoque quod relationem vocat *Burmannus*, consensum appellat *Liberius*, quod operationem & cooperationem instrumentalem *Burmannus* & *Bonartes*, determinationem & sequelam *Liberius*, in re ipsa parum discordes. Nituntur enim omnia principiis Cartesianis. Sic namque *Cartesius* distingvit mentem à corpore *Princip. 1. Art. 8.* ut nihil in illa agnoscat, nisi solam cogitationem i. e. ut illam totam omnemque naturam & essentiam animæ in mera cogitatione colloquet, quæ & de Angelis & de DEO asseruntur. Porro cum *Cartesius* in cogitatione nihil inveniret, quod extensionem implicaret, ullamve relationem ad corpus, aut determinationem loci vel ubi, ut Philosophis dici solet, ut quæ corporum tantum sit affectio, promptam suppeditavit illationem quod nulla loci vel Ubi differentia in mentes proprie cadat, illæque revera nusquam sint, nisi quatenus extra se operantur, & sic neque DEus in corpore humano. Denique cum Spiritus seu mens non est nisi cogitatio, utique neque mens ad mentem, neque DEus ad animam humanam aliter quam cogitatione seu volitione & consensu referri poterit. Ita relatio *Burmanniana* ipsissimum est consensus *Liberii*, & cooperationem instrumentalem ipsissimum obsequium voluntatis alterius determinationem sequentis. Quæ omnia adhuc ulterius deduxit, & perquam solidissime refutavit *B. Dn. D. Just. Christoph. Schomerus* nosse. in *Disp. de different. Union. personal. & Myst. Anno 1684.* heic *Rostochii* hab. sect. 3. S. 5. sqq. Vide & *B. Dn. D. Jo. Ad. Osiandr.* in *Colleg. Considerat. c. 18. th. 3. p. 355. sqq.* Item Maxime Rev. Dn.

Dn. D. Ernest. Salom. Cypriani Animadversion. ad Liberii de S. Amore Epistolas Helmst. ad. Praesid. Dn. D. Jo. Andr. Schmidt Ao. 1699. ventilat. ad Epist. I. confer &, sed suis hypothesebus indulgentem, Petr. van Marstricht in Novitat. Cartes. Gangrena sect. poster. c. 34. p. m. 525. sqq.

S. II. Praenotamus nos (1) sermonem esse de Unione quadam personali non *improprie*, sed *proprie* sic dicta (2) sermonem esse de lenione personali in *sensu Biblico & Orthodoxo*, non *heterodoxo* explicanda. (3) Sermonem esse de Unione personali *essentialiter*, *formaliter* ac *constitutive*, non *accidentaliter*, *materialiter* & *consecutive* considerata. (4) Sermonem esse non de conjunctione quadam *nuda*; sed de *conjunctione ad unam personam*. Quibus praenotatis dicimus. *Unio personalis non consistit formaliter in Relatione quadam & consensu vel cooperatione, vel determinatione ac sequela.* Prob. (1) Quia nullibi Scriptura S. per istiusmodi consensum nudum & cooperationem quandam Unionem hanc *formaliter* describit. (2) Quia contra potius Scriptura S. Unionem hancce longe aliter describit, nempe ita, ut verbum dicatur caro factum *Job. I, 14.* DEUS manifestatus in carne *1. Tim. III, 16.* sanguinis & carnis particeps factus dicitur *λόγος*, ut pueri *Hebr. II, 14.* semen Abrahæ assumis *v. 16.* Quæ loca factis inferunt unionem ita fuisse factam, ut *λόγος* Humanam naturam in personæ suæ unitatem receperit, eamque permeet, adde *Coloss. II, 9.* ita ut in ipsa Unione detur unius ejusdemque hypostaseos participatio *1. Tim. II, 5.* intimaque naturarum ad se invicem praesentia *Job. I, 14. Coloss. II, 9.* Quæ certe longe alia inferunt, quam nudam illam assertam relationem aut consensum. (3) Quia consensus hic etiam quidam est cum Patre & Spiritu S. quibuscum & Humana Natura tamen nulla datur personalis Unio, cum alias & pater & Spiritus S. posset dici incarnatus. Quod falsissimum. (4) Quia consensus cooperatio & attributio in Mystica quoque Unionem locum habent. Sane qui uno Spiritu colligamur cum Christo, consensu colligamur, qui virtute Spiritus Christi induimur, ipsi cooperamur, quæque agimus, Christus sibi attribuit. Tam vere ergo Petrus foret Christus, quam Jesus Nazarenus Christus est. Quæ absurda omnia (4) Si unio personalis vinculo nonnisi morali & interpretativo est colligata, ut *Cartesiani* volunt, qualis Collegii cujusdam est, aut

Regum in foedus coeuntium, non amplius unus erit Christus; sed re ipsa duo divisim viventes, foedere tantum & fictione quadam Juris coherentes. Quæ rursus absurda omnia. (5) Quia nec in genere neque consensus neque manifestatio cogitationum, neque obsequium determinantis voluntatis ad unitatem personæ quicquam facit. Alioquin quoties sunt homines concordēs, ex duobus unus conflaretur. (6) Quia & sententia hæc Cartesiana repugnat toti Orthodoxæ Antiquitati, quæ contra quosvis Hæreticos cum Scriptura S. Unionem hanc longe aliter descripsit.

§. III. *Objic. (1)* Mentem humanam, ipsumque DEum sola cogitatione defini, Unionem ergo non aliter posse fieri quam consensu. *Resp.* DEum mentemque humanam non nisi *sola cogitatione* defini posse, falsissimum est, quippe hac ratione abstracta concretis miscentur, cogitansque & cogitatio perinde habetur. Naturalis certe ratio nobis priorem dedit suppositi, quam actionis, aut attributi notionem, jubetque perpetuo distinguere id quod cogitat vel agit à cogitatione vel actione ipsa, unde trita illa regula: *actiones sunt suppositorum*. Sit ergo mens, sit & DEus substantia cogitans, plus tamen erit, quam cogitatio mera. Nec ratio ulla est, quare ens cogitans se non aliter, quam *cogitatione* alteri jungere possit credatur. Immo posse etiam aliter jungi, vel ex ipsa Unione naturali animæ & corporis doceri possumus. Si enim vinculum illud in sola operatione ponitur, sequitur, toties etiam Angelum & ipsum DEum cum re quavis, in quam operatur, pari vinculo concretere; si in perceptione motuum corporis illud quæras, neque sic DEum ab eadem unione absoles, quamvis maxime Angelum. Quin & anima nostra cum in alieno corpore motus observat, an etiam plura corpora induit? Absurda omnia. Exponant quæso, qui nil nisi cogitationem in anima agnoscunt, qui sola cogitatio operari in corpus possit, aut effectum producere? Sane enim videmus nos cogitatione neque levissimam stupam movere posse, quomodo ergo illa per se sola sufficiet ad integrum corpus movendum? Neque est, quod hic ad opem DEI recurrant, res, posita voluntate nostra, moventis, ita enim anima revera nihil operatur extra se, & sic per principia Cartesii neque corpori unitur. Agnoscant igitur virtutem mentis, ejusque essentiam latius extendi, quam ad

ad id, quod cogitationis notioni includitur. *Objic. (II)* Personam esse substantiam incommunicabilem non sustentatam ab alio, ex quo sic infertur: Incommunicabile non potest dici communicabile. Persona est incommunicabilis. E. & per consequens unionem personalem non posse ita describi, quemapmodum quidem à Nostratibus fieri solet. *Resp. (1)* Committitur ignoratio *Elenchi*: Persona est incommunicabilis alteri *personae*, quod concedimus, non autem alteri *naturae propriae substantia destituta*, de qua hac vice disputatur. (2) *Aequivocatio* est in prædicato *Minoris*. Nam *τὸ incommunicabile* opponitur communicationi *κατὰ μέθεξιν*, non autem illi, quæ *κατὰ συνδύαριν*, vel *ἕνωσιν* est.

Qu. VI.

AN HUMANÆ CHRISTI NATURÆ COMMUNICATA ACTUALIS OMNIUM RERUM, ET EVENTUUM SCIENTIA?

§. I.

Admodum subtiliter de hac quaestione disputatum fuit inter *Arnaldum & Malebranche*. Vide inter alia *Malebranchii* duas *litteras Gallicæ Ann. 1687.* editas *Roterodam.* ex quibus patet contra *Anton. Arnaldum* hanc à *Malebranchio* positam esse thesin: *Anima Jesu Christi personaliter cum Verbo unita ita ab hoc dependet, ut quoniam aliam potestatem ad diffundendam in corda nostra gratiam non habet, quam Mediatoris Advocati, summiqve Sacerdotis, sive uno verbo, quia est causa occasionalis, ut inquam non exerceat illam potestatem, quam per infinita desideria, quæ omnia habet à verbo, & quæ à Verbo in illa formantur, & habenda determinantur per lumen, quo eam illustrat, aut aliis modis, quo usum libertatis, quæ sua ei non adimant.* Queritur quidem *Malebranche*, varias ab *Arnaldo* sibi affingi theses; respondet tamen, se in tr. de *Natura & Gratia* p. 113. Scientiam omnium, quæ *DEus* in immensitate Entis sui continet animæ Christi tribuisse. Intelligit autem id de *scientia habituali*, sive de *facultate sciendi*, non de *actuali omnium rerum & eventuum scientia*. Talem enim animæ *J. C.* competere

C 3

tere negat. Atque hinc concludit, Christum ut hominem sive ut causam occasionalem non scire *actualiter* determinationes humanarum voluntatum. Contra vero vid. *Ant. Arnald. dans reflexions Philosophiques & Theologiqv. sur le Nouveau Systeme de la Nature & de la Grace livr. 3. c. 10. sq.*

§. II. Prænotamus nos (1) loqui nos non de eo, quod competit animæ Christi juxta *actum naturalem*; sed de eo, quod ei competit *secundum actum personalem*. (2) Non tam sermonem esse de *usurpatione plenaria*, quæ se Christus in statu Exinanitionis evacavit ad tempus; sed de ipsa *communicatione ac possessione*, in statu Exinanitionis, radiis quibusdam tamen non exclusis; & *plenaria* nunc in statu Exaltationis *usurpatione*. Quibus prænotatis dicimus: *Humane Christi Naturæ utique communicata fuit actualis quoque omnium rerum & eventuum scientia; sive Christus ut homo actualiter quoque scit determinationes humanarum voluntatum.* Prob. (1) Ab expressa Scripturæ S. litera *Coloss. II. 3.* Quod vero hæc & de actuali quadam scientia intelligenda sint, satis comprobatur Petrus *Joh. XXI, 15.* (2) Quia ratione Humanæ Christi Naturæ omnia reliqua idiomata divina sunt communicata, eadem ratione quoque communicata est omniscientia. Atqui communicata illi sunt omnia reliqua idiomata divina actualiter quoque E. Et licet actualiter seu actu secundo non semper Christus exeruerit in statu Exinanitionis; actualiter tamen seu actu primo semper possedit, & nunc in statu Exaltationis actualiter plenarie & incessanter exerit. (3) Ex ipsis exemplis quibusdam. Sic enim Christus actualiter scivit cordis cogitationes, quas habebant Pharisei *Matth. IX, 4. c. XII, 25. Luc. XI, 17. &c.* Videbat fidem *Matth. IX, 2.* Videbat asinam in stabulo *Matth. XXI, 2. sqq.* prædicebat futura *Marc. X, 32.* ut istiusmodi loca alia taceamus, etiam de Anima Christi intelligenda. Quod si autem hæc jam in statu Exinanitionis contigerunt, quanto magis valebunt in statu Exaltationis, conf. *Apoc. II, 23.* (4) Idem & ex ratione hac constat. Omne habituale exerit sese quoque per actus, ex habitu fluentes. Si ergo scientia Christi juxta *Malebranche* habitualis est, omnino etiam deinceps actualis debet esse. Aut si de potentia loquatur, frustra est illa potentia, quæ nunquam traducitur in actum.

§. III.

§. III. *Objic.* (I.) Animam Christi esse finitam; finitum autem non posse habere actualiter cogitationes infinitas. *Resp.* Licet anima Christi sit finita, atque sic infinitas cogitationes non habeat per *actum naturalem*; habet tamen omnino per *actum personalem*, ex Unionis gratia, per quam ipsi dona infinita sunt communicata *Coloss. II, 9.* *Objic.* (II.) Christum saltem Mediatorem nostrum esse & Advocatum, hincque animam Christi infinita desideria habere à verbo, quæque à verbo in illa formantur, & habenda determinantur. *Resp.* (1) Est utique Christus Mediator noster; sed non ut *ψιλάνθρωπος*, verum ut *θεάνθρωπος* adeoque Animæ Christi communicata fuere idiomata divina actualiter usurpanda. *Coloss. II, 9.* & sic quoque omniscientia *v. 3.* (2) Licet anima Christi omniscientiam habeat à Verbo communicatam; falsum tamen est, actualiter nunc etiam desideria infinita omnia in anima Christi humana formari à Verbo. Sic namque anima Christi non usurparet idiomata *ἐνεργητικά*, & communicatio sic facta esset saltem ad possessionem, non ad usurpationem, neque denominationem. Quæ falsissima omnia. Vide Systematâ Nostratium passim. Quæ de *causa occasionali* hic finguntur, examinabuntur infra.

Qu. VII.

AN CHRISTUS, DUM INTER MORTALES VERSATUS, CULTU RELIGIOSO ADORATUS FUERIT?

§. I.

Christi gloriam ita in terris obscuratam fuisse, ut non probari possit, ipsum religioso cultu per suam vitam adoratum fuisse, docet *Petr. Chauvin in tr. de Relig. nat. part. 3. c. 5. p. m. 269.* Ubi ita: *Ipse factus est mortalis, ut hominibus sese contemperaret. Ut socius cum socio colloquitur, ideoque evadit pro sua indulgentia despicibilis, natura non poterat ad DEum ascendere, DEus descendit in naturam, ut eam ad se admittat ac evehat. Ideoque voluit vocari Emanuel, quem nonnulli Theologi volunt eam ob causam esse Lemuëlem, de quo ultim. cap. Proverb. eo quod nobiscum DEus significetur.*

fiectur. Illiusque gloria ita obscurata in terris fuit, ut vix probare possis, illum religioso cultu per ipsius vitam adoratum fuisse; vide hac de re ultimum versiculum 4. Cap. S. Mar. & perpende illum. Refutavit hic quoque Chauvinus Mons. Vrigny dans Remarques p. 86. Contra quem vero defendit asserta sua Dn. Chauvin dans eclaircissements, p. m. 73. sqq. ubi omnem illum cultum, qui Christo in diebus carnis exhibitus est, de civili duntaxat explicat. Vide contra eundem quoque Dn. Buddeum in disp. inaug. c. 8.

S. II. Præsupponimus nos (1) sermonem esse de statu Christi non *Exaltationis*; sed *Exinanitionis*. (2) Quæri de adoratione quadam non *civili*; sed *religiosa*. (3.) Non esse sermonem de *usu plenario* hujus gloriæ, hoc enim in statu *Exinanitionis* se evacuasse lubenter concedimus; sed de quibusdam hujus gloriæ radiis. (4) Non saltem sermonem esse de *jure*, sed de *facto*. Quibus præsuppositis dicimus: *Omnino & in diebus Carnis suæ interdum Christus à quibusdam cultu etiam religioso adoratus fuit*. Prob. (1) ex ipsis clarissimis Scripturæ S. exemplis. Sic enim religiose ipsum adorant Magi ut infantem adhuc recens natum *Matth. II, 2. & 11*. Procul dubio id quoque fecerunt pastores *Luc. II, 15. 16. 20*. Religiose eum adorarunt discipuli *Matth. VIII, 25*. Petrus *Matth. XVI, 16*, totus populus *Matth. XXI, 9*. Plura exempla vide in in B. *Rappolti Opp. Theol. p. m. 1530*. (2) Quia & in diebus carnis jam à quibusdam pro vero Messia, imo expresse pro filio DEI, veroque DEO fuit habitus. vid. *Matth. XVI, 17*. Et etiam quando adoratus fuit, ut DEUS est adoratus, sicque religiose omnino. Objectum enim adorationis religiøsæ DEUS est *Matth. IV, 10*. conf. B. *Rappolt. l. c.* (3.) A vaticiniis V. T. in quibus hic cultus partim prædicatur, partim exhibetur vid. *Psalms. VIII, 3*. collat. cum *Matth. XXI, 16*. *Jes. IX, 6. sq. c. XI, 10*. *Zach. IX, 9*. collat. cum *Matth. XXI, 5. sqq. & c.* (4) Quia & aliorum attributorum divinatorum radios in diebus carnis suæ Christus interdum emisit. Et etiam gloriæ hujus, qua religiose fuit adoratus: (5) Idem & Orthodoxi Patres olim fenserunt. Præ aliis saltem audire hac vice placeat *Chrysostomum*, qui adorationem Magorum omnino de religiosa quadam Deoque facta explicat *Hom. 8. in Matth. Tom. 1. Opp. in N. T. p. m. 90*. Ubi inter alia ita: *Quid illud est, quod Magis puerum adorare persuaserit.*
Nam

Nam neque *Virgo ipsa erat nobilis, nec domus, in qua habitabat, illustris, nec quicquam ex his omnibus, quæ videbantur, ejusmodi erat, quod Magis admirationem faceret, eosque ad puerum alliceret adorandum.* At vero illi non modo adorant; sed etiam apertis thesauris suis offerunt munera, & munera certe DEO quam homine digniora. Et mox: Cum essent cuncta alia levia, nisi istud eorum animos incitasset, nunquam profecto tantum illi honoris parvulo detulissent. Idcirco nihil ibi de sensibilibus istis grande conspicitur; sed angustum tugurium, ac vile præsepium & inops mater, ut melius nuda Magorum Philosophia claresceret, & ut discas NB. quia non tantum homini tantum; sed etiam tanquam DEO auctori omnium supplicarint bonorum. Omnino ergo *Chrysostomus* adorationem hanc pro religiosa habuit. Idem & pluribus aliis testimoniis corroborari posset, si instituti id pateretur ratio.

§. III. *Objic. (I.)* Christum à discipulis non fuisse habitum pro DEO vero. E. nec etiam religiose adorari potuisse, & provocatur imprimis ad *Marc. IV,* versu ult. *Resp. (1)* Timor ille & admiratio discipulorum, cujus Marcus meminit, non probat, illos Christum non habuisse pro vero DEO. Imo vel contrarium potius ex hoc ipso loco probat B. Dn. *D. Polycarp. Lyserus in Harmon. Evang. cap. 64. Tom. 1. p. m. 699. sq.* Deinde etiam ex jam adductis, imprimis ex *Matth. XVI, 17.* satis superque apparet, Christum à Discipulis utique pro vero Deo fuisse habitum. Sed excipit Dn. *Chauvin:* Voce *Filii DEI* Messiam olim fuisse insignitum, & nomen *Filii DEI* saltem nomen dignitatis & præstantiæ fuisse, quod denotaverit filium non natura; sed affectu talem. *Resp.* Licet hac præconcepta & falsa, imo hæretica opinione nonnulli imbuti fuerint; non tamen dici poterit, quod & Petrus *Matth. XVI, 17.* in eadem hæresi fuerit. Nam (1) Petrus expresse duo confitetur: JESum Nazarenum & Messiam esse, & Filium DEI esse. (2) Christus hanc confessionem quam maxime approbat, & super eum, quem Petrus Confessus fuerat, ædificatur Ecclesia. Quæ ædificatio certe super merum hominem, eumque qui non natura, sed saltem affectu filius DEI esset, fieri non potuit. *Objic. (II.)* Cultum illum, quo Christus in diebus carnis adoratus, civilem duntaxat fuisse, & non religiosum. *Resp. (1)* est petitio principii. Probetur, cultum hunc saltem

D

saltem civilem & non religiosum fuisse. (2) non mere civilem, sed religiosum hunc cultum fuisse, satis ex eo videre est, quia non nudo homini; sed & omnino vero Deo, & Θεωὶ ὁμοιωτάς fuit exhibitus, ut verum DEum enim Christum in diebus carnis suæ fuisse agnitum ex jam dictis & probatis constabit.

Qv. VIII.

NUM PATER ITA FUERIT IN CHRISTO, UT
OMNIA, QVÆ DE FILIO DICUNTUR, ETIAM
DE PATRE DICHI POSSINT?

S. I.

Auctor aliquis Socinianus anonymus *Amstelod. Ann. 1700. edit* Cogitationum novarum de primo & secundo Adamo, s. de ratione salutis per illum amissæ, per hunc recuperatæ compendium. Ubi §. 59. sq. inter alia absurda & hæc habet. In illo qui mundum liberare debuit, DEus pater habitavit, & habitat. Hinc quæ olim à DEO patre habitaturo in Christo fieri & impleri debebant, recte quoque ipsi DEO Patri in veteri fœdere attribuuntur. E.g. ascendisti in altum &c. Ista Christo manifeste ab Apostolo tribuuntur; sed etiam de Deo Patre in Psalmo dicuntur, quia ille, quatenus in filio suo habitavit, merito dici potuit cum filio suo in terra fuisse & una cura filio suo ascendisse supra omnes cælos &c. Contra quæ asserta vide Magnif. Dn. D. Jo. Schmidii *strictur. eruditissimas* hujus libelli *Lips. Ann. 1702. publice ventilatas part. 1. §. 31. p. 28. sq.*

S. II. Præsupponimus nos (1) non esse sermonem de habitatione Patris in filio orthodoxe explicata, quam lubenter ex *Job. X, 38.* aliisque locis Biblicis asserimus; sed de habitatione in eo sensu, quem quidem Adversarius noster propugnat. (2) Non esse sermonem tantum de habitatione, sed & de participatione *terminative* tali omnium eorum, quæ alias Christo competunt. Quibus præsuppositis dicimus: *Non ita habitavit DEus Pater in Christo ut & illa, quæ terminative alias Christo competunt, Patri tribui queant.* Prob. (1) quia dogma hoc Adversarii nullibi in toto S. Codice habetur. (2) Quia prædicationes illæ idiomaticæ in hoc capite de Christo occurrentes pro
funda-

fundamento habent unionem personalem. Cum nunc ergo inter Patrem & Christum non sit talis unio, quæ facta ad unam personam, neque tales prædicationes hic de Patre formari poterunt, neque ita poterit dici habitare in Christo, quemadmodum quidem Adversarius noster vult. (3) Quia alias revera confunderentur personæ, ut Pater posset dici filius & filius Pater. Quam tamen confusionem personarum omni studio evitare studet Orthodoxa Ecclesia. (4) Quia hac ratione & Pater posset dici incarnatus, passus & mortuus. Quod autem est contra Scripturam & contra Orthodoxam Antiquitatem, quæ istiusmodi locutiones contra *Eutychianos*, *Jacobitas* & *Patripassianos* damnavit. vide præ aliis *B. Andr. Müller in Symbolis Syriacis*, & quidem in *notis ad Mardeni & Masi Epistolas. p. m. 16. 17.*

§. III. *Objicit* Adversarius (1) potissimum Locum illum ex *Pf. LXVIII, 19.* Ubi putat, sermonem esse de patre, ei que ascensionem tribuit: *Resp.* Falsissima omnia. Illo enim in loco nequaquam sermo est de Patre; sed potius de Filio, uti ex ipsa ascensione satis videre est, quæ in h. l. non saltem elevationem in sublime denotat; sed & exaltationem ad dextram DEI Patris complectitur. Jam vero nemo ascendit, nisi qui descendit; solus autem filius descendit *Joh. III, 13. Eph. II, 10.* Deinde nec DEUS Pater potest dici exaltatus ad dextram DEI Patris. Quo & accedit acceptio donorum propter homines à DEO Patre *Act. II, 33.* Nulla autem ratione DEUS pater in Filio habitans quicquam à DEO Patre accepisse dici poterit. *Objic. (II.)* DEUM Patrem semper fuisse in Filio. *Resp.* Pater quidem semper fuit in Filio, quod lubenter concedimus, verum non eo modo, quemadmodum quidem Adversarius vult. Utpote quod non saltem dicere, sed & probare debebat.

Qu. IX.

NUM A CHRISTO ALITER PECCATUM ADAMI,
ALITER PECCATA NOSTRA EXPIARI
DEBUERINT?

§. I.

Sic docet idem ille *Anonymus Cogitationum illarum auctor §. 87*
sq. Ubi ita; *Duplex illa ratio mortis, cui Adami posteris subjace-*
bant

D 2

bant, duplici quoque ratione est depulsa. Quatenus ex Adamo ipso, eo quod ex illo procedamus, in mortem incidimus, obedientia Christi in deserto, ubi subtilissimas tentationes superavit, sola poteramus liberari, qui etiam per solam inobedientiam Adami in Paradiso mortem aeternam facti fueramus obnoxii; sed quoniam peccavimus etiam nosmetipsi, & dicatur Christus propter peccata nostra esse mortuus, hinc apparet, nisi etiam nos ipsi peccassemus, Messia ac liberatori non futurum fuisse necesse, ut obedientia ejus ad ipsam usque crucis mortem extenderetur, adeoque mortem ejus in specie propter peccata nostra fuisse necessariam. Hinc & § 94. distinguit inter extraordinariam Christi in deserto tentationem, & inter reliquam ejus ad mortem usque crucis obedientiam. Christum vi Spiritus divini irresistibili pulsum esse in desertum docet, ut decretum illud DEI: *ille observabit caput tuum, tu ejus calcaneum*, impleretur; ad mortem vero libere processisse. Et contra hæc asserta vid. *Magnif. Dn. D. Schmidium l. c. §. 49. & 53. p. 40. sqq.*

§. II. Nos præsupponimus (1) non quæri num causæ mortis æternæ ita distingui queant, in primam scilicet prævaricationem, Protoplastorum nempe, & à prima ortam, scilicet peccata nostra? sed num causæ mortis duplici illa ratione ab Adversario asserta tolli debuerint? (2) non quæri de expiatione ipsa, sic namque lubenter concedimus, speciatim Adami peccatum æque expiatum fuisse ac reliqua reliquorum omnium ac singulorum posterorum peccata expiata fuerunt; sed de expiationis modo, & num aliter peccatum Adami, aliter peccata posterorum ejus expiari debuerint? Quibus præsuppositis dicimus (1.) *Non aliter peccatum Adami, aliter peccata nostra à Christo expiari debuerunt; sed una eademque hic Christi est Satisfactio.* Prob. (1) Quia Christi satisfactio & mediatio est saltem una *Hebr. VII, 27. Gal. III, 20. Eph. IV, 5.* nullibi vero dicitur duplex, alia pro Adami peccato, alia pro peccatis nostris. (2) Passio Christi in deserto utique quidem satisfactoria & meritoria fuit, sed per illam solum à reatu peccati Adamitici liberari non potuit genus humanum, quippe sine sanguinis effusione nulla est remissio *Hebr. IX, 22.* (3) Sicut Adamus primus per peccatum mortem introduxit *Rom, V, 12.* ita secundus eandem non nisi per mortem abigere potuit, & debuit. Atque sic

fic & Adamus morte redimendus erat. (4) Quia alias revera seqveretur, peccata nostra graviora esse peccato Adami; cum tamen hoc peccatum primum omnium fuerit gravissimum: Dicimus (II.) *Eadem ratione Christus quoque subiit mortem, qua ratione sustinuit tentationem.* Prob. (1) quia non saltem tentatio; sed & ipsa mors fuit decreta, adeoque necessaria, quia sine illa non est remissio *Hebr. IX, 22.* Unde & agnus dicitur occisus ab origine mundi *Apoc. XIII, 8.* etiam in decreto divino *1. Petr. 1, 19. 20. Act. II, 23.* Utique ergo & mors Filii DEI satisfaciens necessaria fuit. (2) Quia mortem exegit Iustitia illa, quae DEO est essentialis vi comminationis illius factae: morte morieris. Laesa huic Iustitiae Divinae ut satisfaceret omnino & mors filii DEI maxime necessaria fuit.

§. III. Contra *thesm primam Objic. (I.)* per solam inobedientiam Adami in Paradiso nos aeternae morti obnoxios factos esse. E. & per solam obedientiam Christi nos expiari potuisse. *Resp. Neg.* Consequ. Quippe non saltem inobediens factus fuit Adamus; sed & propterea reus factus est mortis aeternae, quam DEUS comminatus fuerat, si comederet de arbore vetita. Ab hac morte redimendus erat, quae redemptio vero fieri non poterat, nisi & peccatum & peccati poenam Mediator in se susciperet, adeoque utique & pro hoc peccato mori debuit Christus. *Objic. (II.)* Christum in Scripturis dici saltem pro peccatis nostris mortuum. *Resp. (I)* Quando Christus dicitur pro peccatis nostris mortuus, non saltem praesentes intelliguntur; verum etiam jam mortui, quique olim fuerunt, atque sic omnes homines, consequenter etiam Adamus. (2) Adami peccatum rectissime quoque dicitur nostrum, licet non formaliter; tamen imputative. Contra *thesm secundam Objicitur* potissimum hocce: Christum vi Spiritus divini irresistibili pulsum fuisse in desertum, non aequae sic pulsum fuisse ad mortem. *Resp.* Christus utique non violenter & irresistibiliter ad mortem fuit abreptus, quemadmodum nec violenter in desertum fuit pulsus, vitam enim posuit Christus libere a se ipso, nec quis sustulit eam *Joh. X, 18.* At vero non ita libere posuit vitam, ut quidem Socinianus ille noster Adversarius vult, quasi mors Christi non tam necessaria fuerit, ac tentatio in deserto. Libera utique fuit mors respectu Christi

Christi eam sustinentis, necessaria autem respectu nostri, ut satisfactio fieret pro nobis, & respectu Iustitiæ divinæ læsæ, satisfactionem hanc necessario urgentis

Qu. X.

NUM CHRISTUS PRO OMNIBUS PROPRIE SIT MORTUUS?

S. I.

ANte aliquot annos *Joh. Claudius* dans les *Oeuvres posthumes Tom. 3. p. 54. sqq.* docuit, quando Christus pro *quibusdam* dicitur mortuus, significationem vocis PRO attendi debere, ut vel hoc velit: *Christum revera loco ipsorum mortuum esse: vel simpliciter mortem Christi ex parte DEI & Christi ipsius illis proponi cum mandato, ut acceptent, & declaratione sincera & seria eam eis, qui acceptaverint, proficuum fore. Prior* significationem magis propriam, & naturalem: *posterio*rem *abusivam* quidem, ordinatio tamen satis loquendi usu receptam esse dicit. Quo ipso temperamento aliquod inter *Arminianos & Calvinianos* se invenisse putat *Claudius*. Melioris illustrationis gratia supponit duas urbes quæ uni Regi subjectæ obsequii jugum excusserunt. Regem *alteram* harum ita relinquere, ut plane gratiam ipsi facere nolit. Ad *alteram* mittere præcones, omnibus illis, qui armis positis ad clementiam Regis recursuri fuerint, criminis abolitionem proposituros. - Hic *tria* Hominum genera concipienda proponit: *Primos* Rex Iustitiæ rigori committit. *Secundum* genus eos, qui oblatam gratiam actualiter arripiunt; *Tertium* eos qui illam actualiter rejiciunt, complectitur. *Primis* nullo sensu gratiam tribui posse, dicit; *Secundis* vero in propria significatione vocis PRO, tanquam rem, quæ ad ipsos pertinet, cujusve possessionem jam obtinuerunt; *Tertios* in duplici tempore considerandos esse docet, aut *post*, aut *ante* actualem gratiæ oblatæ rejectionem. Respectu *prioris* temporis gratiam, qua per rejectionem, quæ eos plane excludit, indignos se reddiderunt, ad eos non pertinere. Ratione *posterius* temporis gratiam ipsis competere in sensu vocis PRO non proprio; sed *abusivo*.

abusivo. Mox in nova quadam propositione temperamentum dante, per Urbem rebellem & Justitia traditam Dæmones; per alterius urbis incolas gratiam Principis actualiter amplexos *fideles*, per omnes ejus incolas ante distinctionem, qui gratiam arripiant, vel rejiciant consideratos, omnes homines intelligit in genere, ut increduli in finali incredulitate persistentes partem incolarum post rejectionem gratiæ consideratam constituent; & deinde concludit: Christum pro *Dæmonibus* nullo sensu, pro *fidelibus* in sensu vocis PRO *perfecto*, pro *omnibus hominibus* ante incredulitatem finalem in sensu vocis PRO *imperfecto*: pro infidelibus in finali incredulitate consideratis, nullo modo mortuum esse.

§. II. Prænotamus nos (1) sermonem esse non de *dæmonibus*; sed de *hominibus*. (2) De hominibus *omnibus* non saltem *fidelibus*, verum etiam *infidelibus*, & ante incredulitatem finalem, & in finali incredulitate consideratos. (3) Quæri non saltem: an Christus mortuus sit pro infidelibus; sed & num *proprie* & in sensu *perfecto* mortuus sit? (4) Sermonem esse non de *applicatione* mortis Christi; sed de *morte ipsa*. (5) Sermonem esse de particula PRO non *commodum* tantum alterius; sed etiam *vices* & *locum* alterius denotante. Quibus prænotatis Dicimus (I) *Christus pro omnibus omnino hominibus non saltem fidelibus; sed & infidelibus in finali incredulitate consideratis mortuus est.* Prob. (1) Quia Christus est agnus DEI portans mundi peccata *Joh. I, 29.* Per *mundum* autem intelliguntur non saltem credentes; sed & increduli & in finali incredulitate sua considerati. *Joh. III, 17. sqq. 1. Joh. II, 2.* (2) Quia Christus & pro iis dicitur mortuus, qui reapse pereunt, & damnantur *1. Cor. VIII, 11. Rom. XIV, 15. Hebr. X, 29. 2. Petr. II, 1.* E & pro infidelibus in finali incredulitate consideratis. (3) Quia propter finalem incredulitatem omnes damnati pereunt *Marc. XVI, 16.* & quod oblatam gratiam à Christo partam accipere noluerint. Omnino ergo & pro infidelibus in finali incredulitate sua consideratis Christus mortuus est. Repeti hic etiam poterunt, quæ nostrates disputant de *impœnitentia* finali, & quomodo Christus pro ea satisfecerit. vid. *B. Baltbas. Meisner. in Quæstionibus vexatis qu. 3. & B. Qvensted. in System. Loc. de peccato sect. 2. Quæst. 19. p. m. 107. sq.* *Conf. & Compendium nostrum Theol. p. 116.*

p. 116. sqq. Dicimus (II) *Pro omnibus omnino hominibus ante incredulitatem finalem quoque spectatis Christus aequè proprie est mortuus ac pro fidelibus.* Prob. (1) Quia objectum Satisfactionis personale proprie sic dictum, non sunt *fideles & iusti*, illi enim ut sic Satisfactione ac redemptione non habent opus *Matth. IX, 12. sq. c. XVIII, 11. Luc. XV, 7.* Tales autem fideles in mundo non dantur *Rom. III, 23. Pf. XIV, 3.* Sed omnes sunt infideles & peccatores, quatenus Christus proprie loquendo pro iis mortuus est, sive quatenus loco ipsorum mortuus est *Rom. V, 6. 8. & 10.* Quamobrem etiam Christus peccatum factus esse dicitur, *2. Cor. V, 21.* nostri loco scilicet. Ergo jam pro omnibus infidelibus, in quocumque etiam statu sive ante incredulitatem sive in finali incredulitate consideratis, maxime proprie Christus mortuus est. (2) Quia promiscue pro omnibus Christus dicitur mortuus. Jam vero à proprietate literæ non est recedendum, ubi nulla nos cogit necessitas, imprimis & cum è contrario proprietatem literæ gravissima fundamenta urgeant, de quibus modo jam diximus. (3) Quia satisfactio proprie sic dicta vocationem antecedit. Prius enim Christus pro hominibus satisfacere debebat, & deinde sequitur vocatio; in qua beneficia illa per mortem & Satisfactionem Christi parta omnibus offeruntur *Aët. X, 43.* Atque hinc demum jam oritur discrimen inter *infideles & FIDELIS*, qui ex statu infidelitatis & peccati in statum fidei per acceptationem mediorem salutis transferuntur. E. Christus pro hominibus jam ante vocationem ut mortuus æstimandus erit. Proptereaque hæc mors pro omnibus non poterit explicari, ut quidem *Mons. Claude* vult, de *propositione mortis Christi cum mandato ut acceptetur*: Non enim mors ipsa Christi confundenda est cum beneficiorum morte hac partorum oblatione. Atque sic nec abusive aut imperfecte, sed æquè *proprie ac perfecte* Christus mortuus est *pro* hominibus ante incredulitatem finalem consideratis, ac pro iis, qui deinceps fideles facti, cum per verbum mors Christi fuit annunciata.

§. III. Non habet *Claudius*, quæ obijcere queat, nisi quod putet hac ratione conciliari posse Calvinianos & Arminianos. Verum enimvero (1) ardua adhuc erit quæstio, num Arminiani hanc conciliationem sint accepturi? Procul enim conciliatio hæc adhuc abest ab Arminianorum hypothésibus, & parum recedit ab anti-

ab antiqvis Calvinianorum hypothesibus. (2) Posito etiam, quod conciliari sic Calviniani & Arminiani queant. Omnia tamen sunt contra veritatem in Scriptura S. revelatam, & fidei veræ analogiam, cum qva hac ratione conciliatio nulla speranda foret. Argumenta illustrantia, quibus Claudius passim utitur, imprimis quæ defumit à duabus urbibus, quæ uni Regi subjectæ obsequii jugum excusserunt, & ubi ad alteram præcones mittuntur, ita sunt comparata ut huc plane non quædrent. Confundunt enim gratiam oblatam & acceptam vel rejectam, cum parta.

Disp. III.
Resp.
 HERMAN.
 BÜNCKAU,
 Lubecensi.

Qu. XI.

NUM POENÆ SOLUM HOMINUM, NON IPSA
 PECCATA TAM QVOAD MACULAM QVAM
 QVOAD REATUM IN CHRISTUM
 TRANSLATA SINT?

S. I.

Recentiori nostra ætate hæc de quæstione disputatum fuit in *Britannia* inter sic dictos *Antinomos* & *Neonomos*: Utrum nimirum solum *pœne* Electorum peccatis debitæ, an vero ipsa Electorum *peccata* tam quoad *maculam* quam quoad *reatum* in Christum ut sponforem translata sint? Nonnulli prius, alii posterius defendunt. Quæ occasione pariter quoque quæri coeptum fuit: An Christus propter illam translationem æque peccator sit ac dici debeat, quam ipsi electi, imo peccatorum omnium maximus, & num per sponfionem Christi facta sit quædam personarum inter Christum & Electos transmutatio? Alii negarunt, alii contra affirmarunt, docentes, nos non magis peccatores esse, quam Christus, qui peccatum pro nobis factus æque ac nos peccator sit: ita nostra peccata ipso actu in Christum translata esse, ut nos amplius peccatores non simus. Quoties de electo sermo est, quamvis adulterium, furtum, idololatriam commiserit, cum non esse illum adulterum, furem, idololatram; sed id potius de Christo affirmandum. Nullum unquam in terris tantum transgressorem fuisse, quantum Christus. Tanquam Mediatorem Controversiis hæc sese in Belgio interposuit Dn. *Hermann. Wisius* & hunc in finem edidit

E

edidit *Anima adversiones irenicas ad Controversias, quæ sub infauftis Antinomorum & Neonomorum nominibus in Britannia nunc agitantur, Ultrajecti Ann. 1696.* Quæ deinceps & *Miscellaneis Ejus* sunt insertæ. Et quidem *c. 1. n. 13. & 14.* concedere quidem videtur, Christo etiam quoad maculam imputata fuisse peccata nostra; sed vero *c. 2.* non vult admittere, Christum dicendum esse *peccatorem, peccatorum omnium maximum, vere peccatorem*, ad minimum putat, fatius esse abstinere à locutionibus tam horridis facileque calumniæ expositis. Contra quem vide quoque Maxime Rev. Dn. D. *Georg. Frieder. Niehenckium, jam Pastorem Ecclesiæ Teutonice Malmöensis Primarium* longe vigilantissimum, Dn. Cognatum, in Christo Fratrem, & Fautorem nostrum longe suavissimum ac honoratissimum in *disp. de Christo, Qv. 4.*

§. II. Quo pateat eo melius, quid de locutionibus hæc juxta analogiam fidei nostræ sit sentiendum, prænotamus nos (1) Non adeo hac vice nos esse sollicitos de *universalitate Satisfactionis* Christi, quam utique & præsentis Adversarii omni ex parte in dubium vocant, dum ubivis peccatorum Electorum saltem mentionem faciunt: Spectant hæc ad communissimas Calvinianorum hypotheses ubivis in Systematibus Nostris explosas; sed potissimum nunc sermonem nobis saltem esse de *objecto Satisfactionis reali*, utrum illud tantum *pæna*; an vero etiam ipsa *peccata* hominum fuerint? (2) Quæri non saltem de *peccatis* ipsi; sed & de eorundem *reatu* pariter ac *macula*. (3) Sermonem nobis esse non de peccatis Christi *propriis*; sed *alienis*, hominum scilicet in Christum translatis. (4) Sermonem nobis esse de *imputatione*; non *inhæsiōe*. Sic namque lubenter concedimus, Christum inhæsiōe nullo modo dicendum esse peccatorem, Sanctissimus enim erat, & ab omnibus peccatoribus segregatus, quemadmodum ubivis in Systematibus nostris docetur. (5) Sermonem nobis esse de *transmutatione* seu *permutatione* quadam non *physica*; sed *moralis*, extrinseca quidem, verissima tamen, ut peccata nostra, quemadmodum rectissime *Witsius l. c. c. 1. n. 14.* docet, Christi evadant, quando ipsi ut expromissori imputata sunt, ipseque ea expromissorio nomine suscepit, ut pro iis liberissime ac sanctissime à se susceptis lueret, ac desinant esse nostra, quatenus ob ea propter Christi Satisfactionem in Judicio DEI ad condemnationem aut Satisfactionem in propria persona compellari non possimus.

possimus. Quibus prænotatis dicimus (1.) *Non saltem pœna peccatorum translata fuerunt in Christum; sed & ipsa hominum peccata & quoad reatum & quoad maculam Christo imputata fuerunt.* Prob. (1) à clarissima Scripturâ S. litera *Jes. LIII, 4. 5. 6. 7.* ubi expresse Christus dicitur tulisse nostra peccata, peccata nostra dicuntur in eum translata, & quidem ita, ut propterea contentissimus & abjectissimus omnium fuerit. Unde & dicitur agnus DEI portans mundi commaculatissimi scilicet peccata *Joh. I, 29.* (2) Quia propter imputationem hanc Christus quoque factus dicitur execratio *Gal. III, 13.* E. omnino & quoad reatum & quoad maculam peccata hominum in Christum translata fuerunt. (3) Quia reatus ac macula à peccato est inseparabilis. Quid enim peccatum foret sine macula? Certe non nisi *συνδροῦλον*. Cum nunc ergo in Christum translata fuerunt peccata, omnino & quoad maculam debuerunt translata fuisse. (4) Quia idem quoque præfiguratum fuit in typis V. T. Quemadmodum sic e. g. Hirco emissario imponebantur totius populi peccata *Levit. XVI, 21. sqq.* & quoad reatum pariter ac maculam. Eadem & victimarum V. T. erat ratio. Hæ namque non pœnas tantum peccatoribus debitas; sed & peccata ipsa quoad maculam quoque per imputationem suscipiebant. Inepta ceteroquin atque *ἀδεντα* quoad inhærentiam peccatis subjectiva. Perquam solide contra Pontificios id deducit *B. Rappoltus in Theolog. Aphorist. Joh. Tom. 1. Opp. Theolog. p. m. 297.* propterea monens, duplici modo & Christum ipsum & typum Christi victimam V. T. factum esse peccatum; uno per imputationem peccati alieni, non aliter ac si esset proprium: altero per inflictionem pœnæ peccato debitæ & subjective inhærentis illi, qui pro alio patitur. Victima namque in V. T. reputabatur peccasse, atque ideo luebat pœnas, quas peccatores, pro quibus sacrificium offerebatur, debebant luere. Et quidem imputationem peccati significabat *χειροθεσία*, sive impositio manus Sacerdotum in victimam: Luitionem vero peccatorum representabat ejus occisio. Proinde victima V. T. erat typus Christi, victimæ N. T. & quoad imputationem peccatorum & quoad pœnarum passionem. Nam propter peccata nostra sibi à DEO imputata Christus patitur in corpore, & anima sua dolores tum externos tum internos. Utrumque ergo conjungendum est in hac explicatione, & non seorsim vel typo

vel antitypo tribuendum. (5) Quia & doctrina hæc Orthodoxæ Antiquitati non est adversa. Hac enim mente *Gregor. Nyssenus* dixit, Christum tulisse ἰὼν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ῥύπον peccatorum nostrorum maculam. Quomodo & *B. Lutherus* noster idem nobiscum sentiat, videbimus mox. conf. & *B. Dn. D. Dorscheb. in Theol. Zach. part. 1. p. m. 329.* Dicimus (II.) *Christus per imputationem vere peccator, imo peccatorum maximus dici poterit.* Prob. (1) à clarissima Scripturæ S. litera, quæ & stultitiam & peccata (nostra scil. & imputata) Christo tribuit *Pf. XL, 13. Pf. LXIX, 6.* Ab iis nunc etiam recte vocari poterit peccator, imo peccator maximus, quemadmodum sic rursus eum expressè Scriptura vocat, quando in abstracto eum peccatum vocat *2. Cor. V, 21.* Quemadmodum sic locum hunc cum *Chrystomo Theophylacto, Oecumenio & B. Lutero* nostro explicant *B. Asselmann, in Syntagm. part. 2. p. m. 74. B. Dn. D. Dorscheus in Theol. Zach. part. 1. p. m. 328. sq. B. Rappolt. l. c. p. 298.* aliiqve. Et si ve etiam cum aliis nonnullis Orthodoxis nostris per Hebraismum explices de *Sacrificio pro peccato*, procul dubio tamen Sacrificium illud in abstracto sic vocatum fuit, quia hostia illa pro peccato propter imputationem ita fuit æstimata, quasi peccator maximus sacrificaretur. Quia ratione interpretatio hæc priori plane non adversa foret. (2.) Quia Christus dicitur factus pro nobis *maledictum, s. execratio i. e. maxime & insigniter maledictus*, sicut Abrahamus dicitur *benedictio Gen. XII, 3. i. e. quam maxime benedictus.* Fuit autem Christus *maledictus*, non quatenus innocens & justus fuit in sua propria persona; sed prout vicem nostram sustinuit, perinde ut victimis V. T. peccata populi revera imputabantur, ita ut propterea occiderentur ceu dignæ morte, & contactu quoque suo, ut Hircus ἀποπομπῆς, inciderent *Levit. XVI, 26.* Neque enim separandi à se invicem sunt duo hirci, ambo ad ostium tabernaculi adducti. Nam occisus (quemadmodum quidem Nostratum quidam putant) notat Christum quatenus est mortuus; Emissarius Christum, quatenus ipsi imputata fuere peccata nostra & factus *κατάραμα.* Vide *B. Rappolt. l. c. p. 299.* Rectissime ergo in hoc sensu Christus dicitur *Peccatorum maximus.* (3) A Justitia DEI vindictiva: Qui Juste punitur à DEO, ille aut inhæsi ve, aut imputative est peccator. Atqui Christus &c. E. At non inhæsi ve Christus peccatos fuit,

fuit, E. imputative. (4) Quia & pii veteres sine scandalo ita locuti fuerunt. Sic namque D. Chrysostomus Hom. 11. in 2. ad Cor. *Iustum*, inquit, *peccatorem fecit, ut peccatores justos efficeret.* Et Oecumenius in cap. 9. Hebr. *Magnus*, inquit. *erat peccator Christus, utpote qui totius mundi peccata in se susceperat, suaque fecerat.* Hinc & in magnam afflictorum solatium B. Lutherus noster in cap. 3. Ep. ad Gal. Tom. 6. Altenb. p. m. 498. inter alia maxime emphatice ita quoque scribit: Und zwar alle Propheten haben im Geist zuvor wohl gesehen / daß Christus seyn würde der allergrößeste Sünder / desgleichen auff Erden nie kommen wäre. Denn indem er ein Opfer ist für die Sünde der ganzen Welt / ist er ist nicht ein solche Person / die unschuldig / und ohne Sünde sey / ist nicht Gottes Sohn in der Herrlichkeit / sondern ein Sünder ist er / eine kleine Zeit von Gott verlassen Psalm 8. Der da trägt und auffm Halbe liegen hat die Sünde S. Pauli / der ein Gotteslästerer / Berfolger / Freveler gewesen ist. S. Peters / der Christum verläugnet hat. Item Davids / welcher ein Ehebrecher und Mörder war / und machte daß der Rahme des Herrn unter die Heyden verlästert ward. In Summa er ist die Person die an ihrem Leibe trägt / und auff sich geladen hat alle Sünde aller Menschen in der ganzen Welt / die je gewesen / noch sind / und seyn werden. Nicht also / daß er solche Sünde selbst gethan hätte; sondern daß er sie von uns / die wir sie gethan hatten auff seinen Leib genommen hat / auff daß er dafür mit seinem eignen Blute gnug thäte / *re. Conf. & Eundem in Explic. Ps. IX. Tom. 2. Altenb. p. m. 693. Dicimus (III.) Datur hic utriusque etiam permutatio quaedam moralis, ut quæ nostra sunt, sint Christi, & quæ Christi sunt, fiant nostra.* Prob. (1) ex clarissima Scripturæ S. litera 2. Cor. V, 21. Ubi Christus pro nobis dicitur factus peccatum, & contra nos vice versa *Iustitia in eo.* (2) Quia idem quoque urget Satisfactio vicaria. (3) Quia alias anima ob peccatum afflicta solatio sufficienti erigi non posset. Unde & (4) Pii veteres semper sic docuerunt: vide Chrysostomi & Oecumeni testimonia jam supra citata. Peregrinie etiam de hac permutatione egit B. noster Lutherus in cap. XIV. *Johannis Tom. 7. Altenb. p. m. 108. sq.* Ubi inter alia ita: Dieser Text ist zu gut / daß wir ihn

ihn müssen handeln zu Nutz und Trost den Christen / so solches Trostes bedürffen / daß sie diese zwey Stücke fassen / als die höchsten und nöthigsten zu unsern Trost / wie wir in Christo / und Christus in uns ist. Eines gehet über sich / das ander unter sich. Denn wir müssen zuvor in ihm seyn mit allen unsern Wesen / Sünde / Todt / Schwachheit / und Wissen / daß wir für Gott davon befreuet und erlöset / und selig gesprochen werden / durch diesen Christum. Also müssen wir über uns und auffer uns in ihn schwingen. Dadurch verläuret sich Sünde böß Gewissen / Todt und Teuffel / daß ich kan sagen : ich weiß von keinem Todt noch Hölle. Ist etwa der Todt / so fresse und würge er zuvor meinen Herrn Christum / ist die Hölle etwas / so verschlinge sie den Heyland / kan die Sünde / Geseß / oder Gewissen verdammen / so verklage es den Sohn Gottes. Wenn das geschehen ist / so wil ich mich darnach auch lassen verdammen / fressen und verschlingen : Aber weil der Vater / und Christus lebendig bleibt / so will ich auch lebendig bleiben. . . . Darnach gehets wieder von oben herab / also wie ich in Christo bin / also ist wiederumb Christus in mir / ich habe mich sein angenommen / und bin in ihn getrochen / auß der Sünd / Todt / und Teuffels Gewalt getretten. 2c. *Quæ omnia ita sunt comparata, ut sine ullo omnino scandalo in Ecclesia tolerari queant.*

§. III. Non habent *Britanni*, quod *objiciant*, nisi (I.) Christum fuisse Sanctissimum. E. non posse dici, quod peccata habuerit quoad maculam. *Resp.* Facile hæc solvi poterunt ex iis quæ jam §. 2. prænotavimus, licet enim inhærive Christus nulla peccata habuerit, & Sanctissimus omnino fuerit, imputative tamen aliena peccata portavit, etiam quoad maculam, & pro iis plenissime satisfecit. *Objic.* (II.) Scripturam Christum quidem dicere peccatum; nullibi autem peccatorem. *Resp.* Repetantur hic ea, quæ jam supra diximus, ubi asserta nostra probavimus, ex quibus patebit, Scripturæ non esse adversum, Christum Peccatorem quoque imputative talem vocare. Ipsa enim illa Mediatorem & Sponsorem nostrum ut istiusmodi peccatorem vices nostras sustinentem in Judicio Divino describit,

Qu. XII.

Qv. XII.

AN PORTATIO PECCATORUM INCHOANDA
A CRUCIFIXIONE MAGNA CUM ABOMINA-
TIONE JUNCTA, ET IN RESURRE-
CTIONE TERMINANDA?

§. I.

DE hisce iidem *Britanni* disputant, quærentes: An translatio peccatorum in Christum eorumque portatio inchoanda sit ab illius crucifixione, & terminanda in resurrectione ex mortuis? Item: an Christus toto eo tempore, quo maxime nostra ferebat peccata, separatus fuerit à DEO, Deusque à Christo? An Christus ob foeditatem translatarum in se iniquitatum odiosus & abominabilis DEO fuerit? An DEUS ad id tempus Filium suum abdicaverit, rursusque pro filio agnoverit, quando eum suscitavit è mortuis? Alii affirmarunt, alii negarunt. Et de his iudicium suum dat *Hermann. Witsius l. c. cap. 3.* docens totum illud Schema servi, & *ἡμῶν σαφὲς ἀπαρχῆς* ab initio vitæ Christi ad mortem usque durans translati in ipsum peccati argumentum fuisse, & justo tardius incipere, justoque diutius producere tempus, quo peccata nostra Christo incubuerunt, qui illud inchoant à cruce, & terminant in resurrectione. Phrases autem illas de separatione Christi à DEO, de Christo odioso ac abominabili, & imprimis de abdicatione filii, insolitas putat esse & duras, tantumque horrore audientibus incutere, ut stupeant magis ad τὸ ἀπρὸς δόκητον sermonis, quam ut idonei reddantur ad rem ipsam æqua lance trutinandam.

§. II. Quo & hic in tam tremendo mysterio caute & juxta analogiam fidei nostræ loquamur, prænotamus (1) sermonem esse de translatione peccatorum in Christum non *ratione decreti*; sed *ratione executionis* in temporis plenitudine factæ. (2) Distinguendum esse inter translationem peccatorum, seu passionem Christi *inchoatam, continuatamque*; & *consummatam, extremamque*. Hanc in crucifixione cœpisse & in triduo mortis terminari docemus, non itidem illam in crucifixione cœpisse dicimus, (3) Distingv. inter Christum *absolute*

absolute ac per se, & relate consideratum. Quamvis persona Christi in se, per se, ac absolute sub odium & abominationem DEI Patris non cadat, cum essentiali amore illam personam filii sui Pater amet. Relate tamen, quatenus illa persona Christi in iudicio Dei repræsentat universi generis humani peccata, res aliter sese habet. vid. B. Dorsch. in Theol. Zachar. part. 1. p. m. 257. & 263. (4) dist. inter statum Personæ Christi proprium, ac vadi monialem, de hoc potissimum hæc vice loquimur, non de illo, in quo Christum execrabilem ac abominabilem fuisse lubenter negamus. conf. Qvensted. in System. cap. de Statibus Christi th. 50. Observ. 3. (5) Dist. inter separationem abdicatorem seu abjectionem ἀπογνώσκειν finalem seu perpetuam: & ὀικονομικὴν dispensativam seu temporariam: Illo modo Christum separatum & abdicatum ac abjectum seu rejectum fuisse (ut exinde sequatur filium diaboli eum fuisse, ut blasphemæ nimis Bellarminus exinde colligere voluit) omnino negamus: Hanc autem affirmamus. Conf. B. Affelmann. in Syntagm. part. 2. p. m. 72, & B. Danbauer. in disp. de septem. verbis novissimis Christi p. m. 23. (6) Dist. inter physicam aut essentialem quampiam competentiam, & appropriationem à Filio DEI factam. Illo modo Filium DEI à DEO separatum, abdicatum & abjectum seu derelictum fuisse lubenter negamus; alia autem est ratio posterioris. Quibus breviter prænotatis Dicimus (I.) translatio peccatorum in Christum, ejusque satisfactio inchoanda est à primo Exinanitionis momento. Prob. (1) quia omni illo tempore, quod Christus in statu vili atque abjecto transegit, nunquam visus est sine peccato Hebr. IX, 28. Quod peccatum nempe ipsi imputatum, inque eum translatum fuit, ac ab ipso portatum. (2) Quia & jam ante crucifixionem à Johanne vocabatur agnus portans mundi peccata Joh. I. 29. 36. (3) Quia & ipsa naturæ humanæ assumptio agnitio fuit suscepti à Dei filio peccatorum nostrorum debiti Hebr. II, 14. Et sanguine circumcisionis ejus signatum est Chirographum (4) quia quo momento Christus pati cœpit, eo etiam satisfacere peccataque nostra portare cœpit, quia omnis Christi passio est satisfactoria & meritoria; sed jam à prima infantia Christus est passus, uti tota Evangelica Historia testatur. E, tum quoque satisfacere, peccataque nostra portare cœpit. Dicimus (II.) Christus in relatione illa, qua positus fuit sub mole omnium peccatorum totius

totius generis humani, & in statu vadimoniali consideratus revera odiosus & abominabilis Patri suo caelesti fuit. Prob. (1) à clarissima Scripturæ S. litera Gal. III, 13. ubi plane maledictio & execratio vocatur Christus. conf. & Deut. XXI, 23. execrabilis ergo, odiosus & abominabilis omnino factus est. (2) Quia DEus dicitur filium suum mittens in similitudine carnis peccati *ὡς ἡμᾶς ἀμαρτίας καὶ ἁνεργίας ἦν ἀμαρτία ἐν τῇ σαρκί* Rom. VIII, 3. Arguo: *Damnare aliquid in aliquo est actus odii abominationis ac ira Justitiæque punientis, si ex causa vera procedat. Atqui DEus pater damnavit peccatum &c.* E. (3) Quia Rom. VIII, 32. DEus dicitur non pepercisit filio suo, etiam in poenis. Qui actus fuit Justitiæ, abominationis & iræ. Conf. hæc egregie deducta à B. Dorschæo l. c. p. 258. sqq. (4) A ratione Satisfactionis Christi vicariæ, in qua nostri loco fuit. Quam abominabiles ergo nos fuimus DEO propter peccatum vi essentialis ejus Justitiæ, tam abominabilis nunc quoque sponsor noster debuit fuisse, quia nostri loco fuit reputatus ut peccator omnium maximus, quem admodum jam in præced. qv. probatum est. Dicimus (III.) *In eodem statu nunc etiam Christus à DEO separatus abdicatus & abjectus fuit ad tempus.* Prob. (1) ex modo jam assertis. Qui enim execrabilis, abominabilis fuit DEO, odium, iramque ejus summam expertus, à DEO condemnatus, ille utique in eodem sensu & separatus, abdicatus & abjectus fuit à DEO (2) ex clarissima Scripturæ litera Ps. XXII, 2. ubi vere à DEO dicitur relictus E. & separatus, abdicatus, & abjectus fuit (2) quia & idem urget officii satisfactorii ratio, quod nostri loco obiit. Quemadmodum enim nos separati eramus à facie DEI, abdicati, & abjecti, quippe peccata nos & DEum nostrum separant *Jes. LIX, 2.* ita & idem sponsor noster in se debuit suscipere. Dicimus (IV.) *Rectissime etiam hæc appropriative de ipso Filio DEI prædicantur.* Prob. (1) ex clarissimo Scripturæ S. indicio. Quod si enim Princeps vitæ, atque adeo Filius DEI dicitur interfectus *Act. III, 14.* Quod si DEI sanguine dicitur Ecclesia redempta *Act. XX, 18.* Quod si Dominus gloriæ dicitur crucifixus *1. Cor. II, 8.* etiam rectissime filius Dei, ipse DEus dicitur passus & mortuus. Vide hic solidissimam disp. Maxime Rev. Dn. D. Rumpel, in *Christo Fratris ac Fautoris nostri longe honoratissimi de Hymn. Passional. Gott selbst liegt todt / heic Rostochii* qvon-

quondam Præside *Magnif. Dn. D. Jo. Nicol. Quistorpio Sacero nostro primo ac in Christo Patre longe colendissimo habitam.* Quod sic nunc ipse DEUS passus dicitur, & ea quæ ad passionem pertinent, in eodem sensu de Filio DEI prædicanda erunt. conf. *B. Affelmann. l. c. p. 67. (2)* quia id urget quoque ratio Unionis personalis, ubi duæ naturæ illæ unitæ sunt ad unam personam. (3) Quia contraria assertio fovet *Alloesin* illam *Zwinglianam*, cui in mediatione sua in hac Controversia videtur quoque favere *Witsius*. Contra quam vide omnino *Formulam Concord. in solid. declarat. art. 8. p. 771.* Quo in sensu etiam *B. Lutherus* noster loco jam in *preced.* Qu. allegato dicit de Christo: *In dem er ein Opffer ist für die Sünde der ganzen Welt/ ist er nicht ein solche Person/ die unschuldig und ohne Sünde sey / ist nicht Gottes Sohn in der Herrlichkeit; sondern ein Sünder ist Er/ eine kleine Zeit von Gott verlassen.* Conf. & *B. Dn. D. Deutschmann in disp. de Christi derelictione S. 14.* (4) quia & Ecclesiasticæ Phrases, quarum conformitas cum Scriptura doceri potest, non statim tanquam erroneæ rejiciendæ, cum alias multæ sanæ eliminandæ forent phrasæ, quæ non sine sua, eaque sæpe magna utilitate retineri possunt. Dicimus (V.) *Satisfactionis & peccatorum portationis terminus fuit in morte Christi, non in Resurrectione Ejusdem.* Prob. (1) ex decantatissimo illo, quod Christus in ara crucis exclamavit: *Consummatum est.* (2) Quia jam ante resurrectionem Christus quoque descendit ad inferos, ubi autem nihil amplius passus est, nec peccata portavit; sed potius triumphavit.

S. III. Contra *Thesin primam & quintam Objic. (I.)* Ante Crucifixionem in Christo fuisse saltem Debiti confessionem, atque in ærumnis ac vilitate tantum fuisse Christum, non autem fuisse vilitatem hanc partem Satisfactionis. *Resp.* Falsum est, quod hæc vilitas non fuerit pars Satisfactionis. Expresse enim dicitur Christus Sacerdos tentatus in omnibus, similiter ac nos, quamvis absque peccato, qui & sic posset affici sensu infirmitatum nostrarum *Hebr. IV, 15.* Satisfactoria ergo fuere omnia. Imo & expresse hisce omnibus Christus dicitur solvisse *Psal. LXIX, 6.* & totum hunc lege Psalmum, facileque videbis, totam Christi vitam vilissimam satisfactoriam fuisse, & peccata nostra ab eodem per totam eam vitam portata fuisse, *Objic. (II.)* Christum

stum in resurrectione demum ut filium DEI rursus generatum esse *Act. XIII, 33.* collat. cum *Pf. II, 7.* eousqve ergo portasse nostra peccata. *Resp.* Resurrectio in hoc loco nequaquam per novam quandam generationem describitur; sed per hanc saltem illa demonstratur, quod impossibile esset filium DEI teneri à morte, ex *Pf. II,* autem promissio- num, exhibito Filio, impletio confirmatur. E quibus omnibus autem plane non sequitur, satisfactionis terminum in Resurrectione demum quarendum esse, quia hic nihil amplius passus est Christus, cum jam antea omnia consummata fuerint. Quamvis lubenter concedamus cum Nostratibus Theologis, non sine causa in adducto loco, quemad- modum & alibi DEum Patrem dici fuscitasse Filium, significando scilicet, plenissimam sibi satisfactionem nunc factam esse, quare & ipse sponsorem è carcere dimittere voluerit, liberumqve declarare, cum & ultimum persolverit dodrantem. Sumitur autem tum terminus Resurrectionis late, ut simul includat ζωοποίησιν; nihilominus ta- men terminus portationis peccatorum ad quem manet triduum mortis, Contra reliqvas theses objicitur (I.) Christum & in acerbissima pas- sione sua Deum vocare Patrem suum. *Resp.* Bene! Idque argumentum est, Christum & in acerbissima passione non desperasse; sed fortissime sustinuisse omnia. Nihilominus tamen DEus Pater ut severissimus hic Judex aspiciendus est, cui & hac obedientia sua summa satisfacere vo- luit. *Objic. (II.)* Insolitum & durum esse, Filium DEI abominabilem, execrabilem, & sic porro vocari. *Resp.* Hoc dubium jam suo tempore solvit *B. Lutherus* noster in *cap. 3. Ep. ad Gal. Tom. 6. Altenb. p. 498.* Mücht aber allhie einer sagen / es reime sich Ubel / sey auch schme- lich / daß man Gottes Sohn soll ein Sünder und Fluch heißen. Darauß antworte ich / und sage also: Wiltu nicht bekennen daß er ein Sünder und Fluch sey / so mußt du auch nicht sagen/ daß er gelitten habe / gekreuziget und gestorben sey ic. Pariter & *B. Dorcheus* idem dubium *l. c. p. 263.* jam solvit, distinguendo inter Christum absolute, & in relatione illa spectatum, quam jam supra ostendimus. Qua ratione facillime conciliantur omnia.

Qv. XIII.

AN, ET QVOMODO HIRCUS ILLE EMISSARIUS
FUERIT TYPUS CHRISTI?

S. I.

Provocavimus in prioribus inter alia quoque ad hunc typum, merito ergo argumentum hoc corroborandum erit, imprimis cum & hic ex Recentioribus Exteris dentur, qui enervare illud conantur. Hircum enim hunc typum aliquem Christi fuisse penitus negat *Johannes Spencerus* in *tr. de Legibus Hebræorum Ritual.* Ubi l. 3. *dissert. 8. c. 9. p. m. 482. sqq.* sensum mysticum, qui hic ab interpretibus eruitur, *meram conjecturam & ingenii lusum* vocat; & tribus aliis de causis ritum hunc à DEO institutum fuisse docet: *Prima* est, quod DEus hoc instituto ad increduli & puerilis ingenii populum se ipsum indulgenter accommodaverit, Israelitas nempe suspiciosos peccatorum suorum reatum ab hircu mactato, poenam ab hircu dimisso longe remotam videre cupiisse, nec urgente peccato conscientia se tutos à peccatis suis existimasse, nisi ea semel atque iterum expiata cernerent. *Alter* causa *Spenceri* est, expiationem Hircu mactato simul & emisso præstitam esse forsan, ut inde virtus & integritas ejus Israelitis innotesceret. *Tertia* denique causa ipsi hæc est, quod nimirum moribus superstitionis tum temporis inter gentes invalescentibus DEus gentes sese opposuerit. Ex iis enim nonnullos capros divinis honoribus affectisse; eorumque mactationem piaculi instar habuisse; Alios autem capros elegisse, in quorum capita mala, quæ timebant omnia votis solennibus averterentur. Quare etiam idem *Spencerus* nullum hic typum Christi agnoscens *l. c. c. 6. p. 471. sq.* ritum hunc ex aliis Gentibus antiquis ad Hebræos derivatum elicere conatur imprimis ex iis, quæ crediderunt, duos esse DEos quasi contrariis artibus deditos, ut hic bona, alter mala opera conficiat, adeo ut necesse haberent ritus piaculares non tantum ad boni, sed & maligni Numinis iram placandam & avertendam exerceri. Quemadmodum idem quoque tuctur *Joh. Marsham* Anglus *Eqves auratus* in *Canone Chron. Ægypt. Hebraico-græco* *Sec. 9. p. m. 206.* ubi ex illo antiquo Ægyptiorum more ritum hunc deducere voluit, quando nimirum *Typhonem* in quibusdam festis depri-

deprimere, & contumeliis afficere solebant rufos homines probris insectantes & asinum precipitem dejicientes, quia Typhon rufus erat, & asinini colores. Contra quæ asserta vide Hermann. *Witf. in Ægyptiac. l. 2. c. 9. p. m. 119. sqq.* & *Jo. van der Waeyen in Variis Sacris p. m. 576. sq.* Eandem ob causam ut typus Christi saltem hic evertatur, *Spencerus l. c. c. 1. & 2.* simul docuit, *Azazelem* significare *Diabolum*, hircumque huncce eidem cessisse, non quidem oblationis loco; sed anathematis. Quam sententiam & jam antea fovit in Belgio *Jo. Coccejus in observat. in Levit. Tom. 1. opp. p. m. 178.* & in *Explic. Ep. ad Hebr. T. 5. opp. p. m. 564.* Quem discipuli ejusdem sequuntur v. g. *Wilhelm Momma in Oecon. Temp. Tom. prior l. 2. c. 11. p. m. 205. Jacob. Rhenferd. in Comparat. Expiat. Anniv. cum Unica Expiat. Christ. Codici Joma à Sberingham Ann. 1696. edito annex n. 60. p. m. 135. Jo. van der Waeyen in dissertat. de Hirco Azazel n. 104. sq. & in Spenceri dissertat. de Hirco Azazel excussa n. 740. sqq. in Variis Sacris p. m. 185. sqq. & 556. sq.* Idem quoque probat *Herm. Witf. in Oecon. foed. l. 4. c. 6. n. 53. p. m. 506. sq.* Quibus autem omnibus in Belgio sese opposuerunt *Stroph. le Moynes in Notis ad Varia Sacra p. m. 648. sqq. Jo. Clericus in Comment. in Levit. p. m. 238.* aliique. In Anglia quoque eandem sententiam rejicit *Sam. Bochart. in Hierozoico part. prior. l. 2. c. 54. p. m. 653.* Ii autem, qui typum Christi in hoc ritu admittunt, iterum in varias abeunt sententias. *Job. Coccejus* duplicem hic videtur statuere typum. Sic enim putat, initio hunc hircum præfigurasse Christum, ejusque traditionem in manum Diaboli habentis imperium mortis ad ipsum exagitandum: deinde vero & immorigeros Judæos, qui pro tempore facti sint exemplum divinæ severitatis. vid. *Cocceji Explicat. Ep. ad Hebr. ad c. 9. Tom. 5. opp. p. 565. col. b.* Quem sequuntur *Momma l. c. p. 205. sq. Jacob. Rhenferd. l. c. n. 61. sqq. p. 135. sqq.* Postremum typum potissimum urget *Jo. van der Waeyen dissert. de Hirc. Azaz. n. 136. sqq. in Var. Sacr. p. 197. sqq.* docens typum hunc fuisse horrendi illius olim infligendi Judæicæ Genti Judicii & Israelis secundum carnem in peccatis mortui, adeoque Diabolo *Adfadseli* seu *Sammaeli*, aut quocumque indigitetur nomine, prædam cedentis. Cui sententiæ contradicit *Herm. Witf. in Oecon. foed. l. 4. c. 6. n. 63. p. m. 510. sqq.* contra typum in eo potissimum quærens, quod Christus

Diabolo

Diabolo in Locis solitariis plurimum agenti vexandus exponi debuerit. *Samuel Bochart l. c. p. 660.* putat, ut maectatus hircus fuit typus Christi in cruce sublato, ita hircum hunc emissarium fuisse typum Christi redi-vivi. *Stephanus le Moynes l. c. p. 644.* putat, Hircum maectatum præfigurasse Christum Satisfacientem pro Judæis, hircum autem emissarium præfigurasse eundem Satisfacientem pro gentilibus: *Joh. Clericus l. c. p. 239. sq.* typum in eo quærit, æque ut in ave viva dimissa in munda-tione leprosi, quasi avolando auferret omnem ejus immunditiam: sed Socinianis hypothesibus indulgere visus nullam hic Christi tan-quam veri Satisfactoris mentionem facit.

§. II. Prænotamus nos (1) sermonem esse non de ritu quodam plane heterogeneo forte ap. alias gentes usitato, vel à Judæis mu-tuo accepto & mutilato; sed de ritu hocce genuine à Mose descripto. (2.) Sermonem esse de Hirco emissario quoad id, in quo typus Christi fuit; non & quoad reliqua huc non spectantia; novimus enim, in-terdum plus esse in typo, quam in antitypo, & vice versa? (3) Quæri de typo Christi non saltem *in genere*; verum & *in specie*, & in quo-nam potissimum typi ratio constiterit? (4) Quæri de typo non *illato*; sed *innato*. (5) Sermonem nobis esse de typo *innato* non quidem *ex-presso & explicito*; tamen *tacito, & implicito*. vid. *B. Glass. in Philol. S. l. 2. part. 1. tr. 2. sect. 4. art. 5. p. m. 325.* Quibus prænotatis dicimus (I) *Hircus ille Emissarius omnino fuit typus Christi.* Prob. (1) à cla-rissimo satis Scripturæ indicio. Licet enim Scriptura quidem tam ex-presse typum hunc non insinuet ut in serpente æneo, Jona aliisque quibusdam, implicite tamen omnino id videre est ex *Joh. I, 29. 1. Petr. II, 24. Hebr. cap. IX, 12.* (2) Quia tota illa cerimonia magni illius dici expiationis *Levit. XVI.* descripta fuit typica Christi, uti satis videre est ex *Hebr. Cap. IX, tot.* E. omnino & Hircus hic Emissarius potior quædam pars ceremoniæ hujus, typus quidem Christi debuit fuisse. (3) Agnoverunt id etiam pii veteres, imprimis *Justin. Martyr. in Dialog. cum Tryph. p. m. 259. Cyrill. Alexandrin. l. 9. contr. Julian Tom. 3. opp. p. m. 208. sqq. Augustin. l. 18. contr. Faust. Manich. c. 6. Tom. 6. opp. p. m. 340.* aliique typum Christi omnino hic admittentes. Dicimus (II.) *Speciatim Hircus hic typus fuit Satisfactionis, & ex-piationis Christi.* Prob. (1) ex ipso clarissimo Scripturæ indicio in locis

locis allegatis, in quibus Christi portantis peccata nostra, item redemptionis Eiusdem fit mentio. Omnino ergo hæc omnia præfiguravit hircus hicce emissarius (2) ex ratione diei illius expiationis, Quo omnia eo tendebant, ut expiarentur peccata Populi, cuius gratia & Hircus hicce bajulans totius populi peccata dimittebatur in desertum: ita & Christus portare debuit peccata nostra *Jes. LIII, 5. 7.* (3) quia typi & antitypi omnino elegantissima speciatim in hoc capite datur ratio, Quam prolixius exponunt *B. Chytraeus in Comment. in Levit cap. XVI. B. Calov. in Bibl. Illustr. in eundem locum, B. Pfeiffer. in Dub. Vexat. p. m. 262. sqq. Dn. D. Hochstetter in Exerc. de Hirco Azazel Tubing. Ann. 1707. hab. sect. 2. p. 21. sqq.* aliiqve ex Nostratibus passim. Dicimus (III) *Ritus hicce non ab aliis gentibus derivatus est ad Judæos; sed hicce primitus omnino peculiaris fuit.* Prob. (1) Quia expresse Moses dicitur omnia in monte accepisse ab ipso DEO *Exod. XXV, 9.* Quod certe supervacaneum fuisset, si ad imitationem aliarum gentium hunc cultum DEUS voluisset institui. (2) Quia DEUS per leges suas sanctissimas præscriptas populum suum à Cultu Ægyptiorum aliarumqve Gentium avocare voluit, vid. *Levit. XVIII, 3.* non ergo verisimile, quod ex ipso cultu hoc gentilium cerimonia hæc fuerit desumpta (3) quia tota Cerimonia hæc fuit typica, satisfactionem Christi pro peccatis nostris præfigurans, quomodo ergo ex cultu idololatræ gentilium poterit desumi, cum Diabolus quidem sit simia DEI; non autem contra, ut revera ex hypothese Marshamo-Spenceriana non sine magna blasphemia sequeretur. (4) Quia ante Moysen nulla vestigia hujus ritus apud alias gentes reperiuntur. (5) Omnia falsa nituntur hypothese, quasi omnes leges rituales ab aliis gentibus ad Judæos derivatæ fuerint. De qua alibi. Dicimus (IV) *Neque cessit Hircus hicce Diabolo.* Prob. (1) Quia nullibi in toto S. Codice Diaboli hic fit mentio. (2) Quia vi oppositionis, quam alias tam stricte observare volunt Adversarii, omnino sequeretur, Hircum hunc ipsi Diabolo fuisse sacrum, quicquid etiam contra protestentur, consequentia enim est inevitabilis; res ipsa vero in se absurdissima. (3) Quia Hircus emissarius æque ut alter ille macandus DEO fuit Sacer, vi Clarissimæ Literæ *Levit. XVI, 5.* *חַטָּאת* in *Sacrificium pro peccato* (4) Quia hircus typus hic fuit Christi portantis peccata nostra, &
pro

pro iis satisfaciens DEO, non ergo commode Diabolo cessisse dici poterit. (5) Quia contraria sententia primam originem debet miris commentis Rabbiorum. Et (6) Atheis ac Empæctis nonnisi illudendi occasionem præbet, ut ex exemplo *Juliani Apostata* videre est, contra quem hic vide *Cyrillum l. c.* Quibus observatis facile ruent omnes reliqui typi hujus asserti modi, qui cum iis, quæ prævio ipso S. Codice adduximus, conciliari nequeunt.

§. III. Contra *thesin primam & secundam Objic.* (1) DEum hoc ritu accommodasse se saltem ad ingenium populi incredulū & puerile, quo se eo melius à peccatis suis tutum existimaret, nullam ergo rationem typi hic fuisse. *Resp.* (1) Dicuntur omnia, nihil probatur. (2) Quomodo in solo hoc ritu populus se tutum à peccatis existimare poterit, si ad nihil aliud quid in eodem respexerint, non video. Agnoverunt utique Judæi per nudum hominem, multo minus per bestiam, quandam nudam, expiationem peccati & redemptionem fieri non posse *Psal. XLIX, 8. 9. 10.* Si ergo tuti hic voluerunt esse, omnino respicere simul debuerunt in hoc ritu ad illum, qui cum solatio quodam animæ peccata nostra portat, atque ille solus erat Messias *Jes. LIII, 5.* per hunc hircum præfiguratus. *Obj.* (II) Hoc ritu DEum populum suum ab aliis aliarum gentium superstitionis ritibus avocare saltem voluisse, adeoque lusum saltem ingenii esse, hic typum quærere. *Resp.* Et hac saltem dicuntur, non autem probantur. Et contra potius ad oculum est, DEum his ritibus à se præscriptis non saltem ab aliis ritibus idololatricis, & ab *ἰδωλοθησκεία* populum suum avocare voluisse; sed contra etiam ad verum illum DEI cultum, eumque in quo unice omnis noster Cultus DEO placet, quique per Satisfactionem suam infinitam unice nos DEO acceptos reddit, promissum illum Mundi Messiam revocasse. Contra *thesin tertiam Obj.* (I) Vestigia apud Ægyptios hic adesse in deprimendo scl. Typhone. *Resp.* Quilibet hic videt, plane nullam esse hirci & asini analogiam. Sic & hircum illum emissarium ad exemplum asini Ægyptiaci de rupe præcipitem fuisse dejectum vi legis Mosaicæ, plane falsum est, cum de eo in lege Mosis ne litera quidem legatur. Equidem in *Talmud. Cod. Joma c. 6.* de hac dejectione statutum aliquod legitur. Sed recte observat *Rob. Sheringham in annot. ad hunc Codicem p. m. 72.* non fuisse hoc mandatum

datum DEI; sed statutum saltem Rabbinorum. Conf. & *Sam. Bochart. l. c. p. m. 659. sq.* *Objic. (II)* LXX. Interpp. in sua Versione *Levit. XVI* & in denominatione hujus hirci tali usos fuisse vocabulo, quod merum Gentilismum oleat, similes voces & apud Josephum legi. *Resp.* Cum LXX. pariter & Josephus longe juniores sint, qui ergo ex eorum auctoritate probari poterit antiquitas hujus ritus jam ante Moysen ab aliis gentibus observati? & cur non potius asserendum, gentiles sua suffuratos fuisse ab Hebræis? Deinde adhuc sub Judice lis est: an hæc τῶν LXX. Versio genuina sit, accurata & proba? Denique quicquid etiam sit, nihil horum præjudicare poterit veritati coelesti. Contra thesin quintam *Objic. (I.)* Diabolum à Judæis ita vocari Azazelem. *Resp. (1)* Non perpetuus hic est Judæorum consensus. Judæis enim merito Judæi opponuntur. Deinde quis nescit Judæorum commenta ac fabulas? vid. hic *Bochart. l. c. & Anton. van Dale de Orig. ac Progress. Idololatr. c. 6. p. m. 117. sqq.* Tandem & Diabolum sic vocatum esse *Azazelem* non adeo evictum est. Contrarium probat *Steph. le Moyne in Notis ad Var. Sacr. p. m. 649. sq.* nempe Diabolum aliquem non *Azazel* nec *Azalzel* sed *אסאצל Asacle* Judæis, speciatim *Jarchio* appellatum fuisse. *Objic. (II.)* Alterum hircum dici celsisse *אזאזל* ut personæ, ex quo colligitur, sic & *אזאזל* vi oppositionis itidem aliquem denotare, cui alter ille hircus cesserit. *Resp.* Nec hoc aliquid probat. Quomodo enim exinde necessario sequitur, hircum hunc celsisse Diabolo? Cur non itidem DEO, alio nunc nomine expresso, ut *le Moyne l. c.* vult? Cur non loco, ut alii defendunt? Cur non ipsi hirco, vel alii substrato subjecto, licet ob difficultatem vocabuli occurrentis incognito, ut aliis placet? cur præcise Diabolo? Conf. & *Jacob. Guffet. in Comment. Lingv. Ebr. p. m. 596.* *Objic. (III.)* Vocabulum *Azazel* quam optime convenire Diabolo, à Deo enim discessisse, sicque divino Judicio dimissum eundem fuisse. *Resp. (1.)* Nec in hoc roboris quid reperitur. Quid namque respondebunt hi *Stephano le Moyne*, qui *l. c. p. 654. sq.* nomen hoc per usitatam litterarum transpositionem ipsi DEO vindicavit, qui vocatus fuerit *Azazel* *אזאזל* Sic enim ulterius docet, DEum fortissimum sæpe vocari *אזאזל* robur & potentiam suorum, unde etiam fluxerit vox *אזאזל*, quo nomine *Mars* olim designatus fuerit apud *Eemefenos*, quasi *DEUS fortissimus & potentissimus*, sic ergo DEum vocari *Azazel*, sicut vocabatur etiam

G

Disp. IV.
Resp.
CHRIST.
PETR. RI-
CHERTZ,
Altona-
Hollst.

etiam אֵל גִּבּוֹר Hircos ergo immolatos & oblatos in honorem solius DEI, unum maclatum לִירוּחָה, alterum oblatum לְעֵזְרָה vel לְעֵזְרָה
 Sic *Le Moyne* quidem nomen hoc exposuit. Quibuscum ferme conveniunt, quæ Ducatus nostri Vir quidam Admodum Rev. longeqve Doctissimus, Fautor ac Amicus noster summopere colendus (vi hypotheseos suæ, quæ putat, Gentiles per *Anagrammatismum* quendam pleraque sacra in suas convertisse fabulas) in MSto quodam *de Pan. s. Hirco Azazel* benevole nobis communicato perquam ingeniosissime docet, Gentiles nempe *Azazelem* Hircum transmutasse per *Anagrammatismum* suum in *Panem*. Pani quippe dabatur nomen Σκολιτης s. *Scolita*, ut habet *Pausan. in Arcad.* Per Metathesin ex *Scolites* fit *Ossel*, quod ipsissimum nomen *Azazel*. Nomen *Pan* autem videtur ipsi latere *Levit. XVI.* ubi toties, varia tamen forma occurrit vox פָּנִים. Ex quo colligit, Gentiles intellexisse אֵל עָזָז *DEum roboratam* vel *fortem & Excelsam*, unde per *Synechdochen facies DEI* pro ipso DEO ponitur. Quæ aliaque minimum probabiliorem inventient finguntur. (2) Novimus quam infirma sint argumenta ab etymologia desumpta. Imo & ne sic quidem ratio derivationis Diabolo commode convenit. Scriptura enim non dimissionis; sed duriori adhuc hic utitur vocabulo *2. Petr. II, 4.* Quid? quod accurate loquendo Diabolus ne quidem dimissus fuerit. Dimissus enim proprie non fuit, sua qui culpa in foveam cecidit. Conf. *Joh. VIII, 44. Objic. (IV.)* Propterea cessisse Hircum hunc Diabolo ut præfiguraretur traditio Christi in manum Diabolo habentis imperium mortis ad ipsum exagitandum. *Resp.* In hoc nec unice nec primario consistit portatio peccatorum nostrorum, adeoque nec potior est typi ratio, nec propterea dici poterit hircus cessisse Diabolo. Maximum potius erat ut læsæ Justitiæ divinæ satisfaceret. Quæ satisfactio si non facta fuisset, traditio illa in manum Diaboli facta parum imo nihil præstitisset. Hæc ergo non unice nec primario hic attendi potuit. *Objic. (V.)* Cessisse hunc Hircum Diabolo, quia typus fuit horrendi illius olim infligendi Judaicæ genti Judicii Diabolo in prædam cedentis. *Resp.* Dicuntur hæc, non autem probantur, nec probari poterunt, cum de his omnibus planè nihil habeat Scriptura S. imprimis & si attendatur hypothesis quæ omnia nituntur, quæ hæc est, sorte divina partem hominum cessisse Christo, partem Dia-
 bolo,

bolo, quæque fors de absoluto quodam arcanoque Dei decreto explicatur. Quæ autem absurda omnia. Plura hic contra *Jo. van der Waeyen* vide ap. *Dn. Hochstetter* l. c. p. 28. sqq.

Qu. XIV.

AN CHRISTUS ETIAM SATISFECERIT PRO FIDELIUM MORTE TEMPORALI?

§. I.

Negavit id ante aliquot annos in Belgio *Hermann. Alexander Roëll* in *Dissertat. de Generat. Filii & de morte temporali fidelium*. Ubi statuit, mortem temporalem Fidelium esse vere & proprie dictam poenam peccati, quæ satisfiat DEI Justitiæ, hinc Christum non ita plene DEO satisfecisse, ut etiam satisfecerit pro morte temporali. *Roëllio* huic sese opposuit Collega ipsius *Viringa*, item & hypothesin hanc notavit, licet non nominato Auctore, *Frid. Spanhem.* in *Elencho Controv. p. m. 672. sq.* conf. & adversus hanc hypothesin Maxime Rev. *Dn. D. Niehenck* in *disp.* supra jam laudata de *Christo* qu. 3.

§. II. Prænotamus nos (1) sermonem esse de morte non *spirituali* nec *æterna*; sed *temporali*, quæ est separatio animæ & corporis (2) sermonem esse de morte temporali, ut quidem *Roëllius* vult, potissimum *respectu fidelium*. (3) Distingv. inter mortem prouti est *Janua ad vitam*, vel *paterna* quædam *castigatio*: & quatenus est *pœna peccati*, de hac quæritur. Quibus prænotatis dicimus: *Omnino & pro morte Fidelium, quatenus est pœna peccati, satisfecit Christus*. Prob. (1) Quia Christus non tantum pro omnibus peccatis nostris; sed etiam pro omnibus peccatorum nostrorum poenis quam maxime plenarie satisfecit *Jes. LIII, 5. Gal. III, 13. 1. Thess. I, 10. &c.* (2) quia & in specie à morte temporali, quatenus nimirum peccati poena est, dicimur redempti *Hos. XIII, 14.* coll. cum *1. Cor. XV, 54. 56. Hebr. II, 14.* Quæ loca Theologi non tantum de morte æterna; sed & de temporali, quatenus illa peccati poena est, explicare solent. (3) Quia sententia *Roëllii* revera sapit Socinismum, dum concludit ex eo, quod fideles adhuc varias calamitates, & ipsam mortem sustinere debeant, homines à Christo non plenarie esse redemptos. Contra quæ asserta autem vide *Systemata Nostratum* passim.

G 2

§. III. Ob-

S. III. *Objicitur* potissimum hocce: mortem esse partem *καταπέρας* & stipendium peccati *Rom. VI, 23.* cum ergo nunc fideles quoque mortem debeant sustinere, hinc sequi, illos ab eadem non esse redemptos à Christo. *Resp.* Mors temporalis, prouti & fideles eandem adhuc sustinere debent, non est poena; sed habet potius ex instituto DEI rationem medii ad glorificationem & ad vitam æternam ducentis, h. e. veluti porta est & janua, per quam in æternæ beatitudinis domicilium ingrediuntur fideles demortui. Unde & qui credit in Christum, dicitur non mori etiamsi moriatur *Joh. XI, 25. sq.* nempe non mori morte quoque temporali, quatenus est poena; sed quatenus est ex ordinatione divina medium illud, ut modo jam diximus. vid. *B. Hunn. in Comment. in Joh. in b. l.* Si vero etiam molesti quid hic sit in morte, non tam est poena proprie sic dicta, quam potius paterna quædam castigatio.

Qv. XV.

NUM CHRISTUS REDEMPTIONE SUA NIHIL ALIUD, QUAM IMMORTALITATEM NOBIS ACQUISIVERIT?

S. I.

Afirmavit id quondam *Thomas Hobbes in Leviath. c. 38. p. m. 209.* Contra quem vide *Jo. Templer in Idea Theolog. Leviath. dogm. 23. p. m. 145. sqq.* Illud ipsum *Hobbesii* dogma non ita pridem in Anglia recoquere ausus est auctor tractatus Anglicani *The Reasonableness of Christianity as delivered in the Scriptures*, qui auctor est *Lockius*, qui ibidem *p. m. 9. & p. 203. sqq.* docet, cum mors temporalis saltem per Adamum in posteros fuerit derivata, nec etiam aliam vitam per Christum fuisse restauratam, quam illam quæ post resurrectionem nobis reddetur, quamque nisi peccatum Adami intercessisset, sine interruptione continuaturi fuissetus. Adeoque Christi redemptione cautum saltem esse docet, ne aliquis, qui Justitia, perfectaque obedientia DEO sese in hac vita probaverit, sicque jus ad immortalitatem consecutus fuerit, ideo ea carere cogatur quod ex mortali Adami progenie oriundus sit. Atque hinc etiam porro addit, Jesum Christum Filium DEI proprie vocari in Virginis utero immolata DEI potentia formatum, quia ut filius Patris instar immortalitate gavifus fuerit. Merito auctorem hunc ex hoc capite, & quod Satisfactionis Christi mentionem non faciat, Socinianiismi accusavit in Anglia

glia Jo. Eduard. in tr. sub titulo : *Some Thoughts concerning the several Causes and Occasions of Atheism, especially in the present Age*, pag. 112. Contra quem sese defendit Lockius in à *Vindication of the Reasonableness of Christianitij* p. m. 22. sqq. Sed & ad hæc respondet Dn. Eduard, qvi Anno 1696. edidit *Socinianism unmask'd*, vid. c. 7. p. m. 94. sqq. Lockius autem denuo sese defendit in à *Second vindication of the Reasonableness of Christianitij* Lond. Anno 1697. edit p. m. 378. sq. ubi vis autem de Satisfactione Jesu Christi minus sobrie sentiens.

§. II. Prænotamus nos (1) Sermonem esse de objecto redemptionis Christi *reali*, & quidem quam maxime *primario*. (2) Non tam esse sermonem de immortalitate *gloriosa*; quam de immortalitate *ut sic*. Hinc jam Dicimus: *Christus redemptione sua non nudam saltem immortalitatem; sed omnino longe excellentiora adhuc bona nobis est promeritus*. Prob. (1) Quia immortalitas ut sic omnino etiam fuisset, etiam si Christus nos non redemisset. *Pf. XLIX, 15.* quem admodum & per lapsum Adami non saltem mors temporalis; sed & quam maxime æterna fuit introducta, uti supra contra *Lockium* satis jam probatum dedimus. (2) Quia Scriptura S. expresse & dona a lia quædam longe eminentissima merito Christi tribuit, sine quibus nempe immortalitas illa non poterit esse beata. Quælibet e. g. sunt gratia DEI, remissio peccatorum, Justitia quæ coram DEO valet, Spiritus S. & ipsa gloria vitæ æternæ &c. *Jes. XLIII, 25. Hof. XIII, 14. Psalm. LXVIII, 19. Eph. 1, 6. Rom. III, 25, c. VIII, 15. 17. 1. Cor. I, 30. &c.* (3) Quia contraria sententia totum Satisfactionis negotium revera vel penitus tollit, vel nimis admodum extenuat, quemadmodum ipsum peccatum quoque nimis valde extenuat. Quæ vero omnia in Orthodoxa Ecclesia nequaquam toleranda sunt.

§. III. *Objic. (I)* Immortalitatem partem fuisse imaginis divinæ redemptis per Christum restitutæ. *Resp.* immortalitatem etiam ad imaginem DEI spectasse, non negamus; verum non erat perfectio principalis, primaria ac unica: Sed saltem minus principalis quædam; quæ longe eminentiora adhuc dona utique præsupponebat, ut in Artic. De Imagine DEI docetur. E. nec etiam immortalitas principale & unicum illud bonum fuit, quod Christus redemptione sua nobis promeritus est. *Objic. (II)* Id quod Adamus perdidit, Christum credentibus denuo acquisivisse; sed Adamum perdidisse vitam æternam solam in

vita

vita terrestri. E. Resp. Solam immortalitatem terrestrem Adamum perdidisse negamus & pernegamus. Contrarium ex loco de Peccato constabit. Obj. (III) Christum Filium DEI vocari imaginem DEI in visibilis *Coloss. I, 15.* & quia primogenitus ex mortuis, adeoque & nobis immortalitatem potissimum acquisivisse. Resp. (1) Negamus absolute, Christum unice propter immortalitatem vocari Filium DEI & imaginem Patris: Sed potissimum & primario sic dicitur ratione generationis factæ ab æterno *Pf. II, 7.* (2) Christum & immortalitatem nobis meruisse, utique nos non negamus; imprimis si de gloriosa sermo sit *Phil. III, 21.* At vero si de immortalitate ut sic sermo sit, omnino negamus.

Qu. XVI.

AN REDEMPTIO CHRISTI SALTEM IN EO CONSISTAT,
 QVOD JAM IN PARADISO MOVERIT DIVINITATEM
 AD VENIAM DANDAM?

S. I.

Est hoc dogma *Petri Poirer* in *Oeconom. l. 3. c. 5.* Ubi totum Redemptionis Opus ita describit: *DEus sive Filius DEI Filius Adami & hominum omnium, qui ex Adamo nasci debebant frater factus fuerat, assumptis nimirum jam inde ab initio ex primo hoc homine tum anima tum corpore, quo cum hominibus conversaretur per organum Sacratissima sue humanitatis, quæ veluti tribulus quidam erat, ac canalis divinarum gratiarum. Hic ergo DEus ipsissimus est Liberator cujus humanitas se totum corpus, & animam obtulit, ut Divinitatem moveret, ut cooperationem hominis deficientem suppleret, ut demeriti ejus veniam obtineret, utque gratiam, atque omnia ad hominis reparationem necessaria impetraret, atque per ejusdem interventionem ac meritum infinitum divinitas commoveri se passa est, datura propter eam omnia, quæ ipse pro homine efflagitavit.* Ex quibus ergo satis constat, hanc *Poireri* esse sententiam, nimirum jam in Paradiso opus reparationis nostræ à Christo Θεωρεωπω fuisse peractum, & potissimum in eo consistere, ut moveret Divinitatem tum ad veniam dandam, tum ad gratias conferendas reparationi necessarias. Refutavit *Poirerum* admodum solide *Dn. D. Jeger* in *Exam Theolog. Novæ Controv. 19. p. m. 245.*
 ubi

ubi & simul reliqua, quæ Poiretus cum Socinianis communia habet, perquam sufficienter sunt discussa.

§. II. Prænotamus nos (1) non quæri: annon etiam DEus commotus fuerit ad veniam per Christum? Sed partim num *unice & formaliter* in hac commotione totum illud redemptionis opus consistat? partim num jam in paradiso à Christo Θεανθρώπων in assumpta humanitate illud fuerit peractum? (2) Non esse sermonem de *fructu & merito*, ejusque *valore*; sed de ipso Satisfactionis ac Redemptionis actu in tempore à Christo præstito? Quibus prænotatis Dicimus (I) *Satisfactio & Redemptio Christi non consistit tantum in Compassione quadam ac intercessione qua Divinitas ad veniam dandam sit commota.* Prob. (1) ab expressa Scripturæ S. litera, quæ longe aliter totum Satisfactionis & Redemptionis opus describit. Sic namque juxta Scripturam satisfecit Christus pro nobis non nude orando, vel intercedendo: Sed peccata nostra portando, & pretium aliquod infinitum sanguine morte ac passione sua exhibendo. Vide loca clarissima *Jes. LIII, 5. 7. 1. Petr. I, 19. c. II, 24. Job. I, 29. Hebr. IX, 12. 22. Col. I, 21. 2. Cor. V, 21. &c.* Quod & ulterius (2) confirmatur ex Sacrificio Christi pro nobis oblato *Eph. V, 2.* & in tota *Ep. ad Hebr.* descripto, utpote quod non in mera quadam compassione & intercessione consistere potuit. Quod & porro (3) confirmant Sacrificia V. T. quæ typi fuerunt Sacrificii hujus offerendi (4) quia & Christus plane execratio dicitur pro nobis factus *Gal. III, 13. Deur. XXI, 23.* Sicque non tantum compassionem aliquam nobiscum habuit; sed & loco nostri mortuus est, & acerbissima quævis passus. (5) Quia amor Christi intensissimus causa fuit impellens interna ad suscipiendum officium mediatorium. E. non totum Redemptionis negotium formaliter & totaliter in eo consistit. Ut enim intercessio illa valorem haberet, necesse omnino fuit, ut læsæ Justitiæ divinæ satisfaceret, quod autem non nisi patiendo etiam, sanguinem effundendo, & moriendo fieri potuit. Sine sanguine enim nulla est remissio *Hebr. IX, 22.* (6) Quia per contrariam sententiam Redemptio & Satisfactio Christi penitus evertitur, qui articulus tamen, maxime fundamentalis est. Dicimus (II) *Redemptio hæc in eo quidem sensu, de quo disputatur, non jam in Paradiso facta est.* Prob. (1) Quia non in paradiso; sed demum in plenitudine temporis Filius DEI assumpsit carnem *Gal. IV, 4.* in qua fuit passus, & Redemptionis opus consumma-

summavit. Vide & argumenta, quibus contra absurdam illam *Poi-
reti* sententiam de incarnatione Filii DEI in Paradiso supra jam *cap.
de SS. Trin.* usi fuimus. (2) Quia non in Paradiso, sed expresse
in ara crucis Redemptio & Satisfactio pro peccatis nostris est facta *1.
Petr. II, 24.* (3) Quia si jam in paradiso redemptio hæc in Carne
Christi fuisset facta, non opus fuisset, ut Christus denuo hoc opus in
diebus carnis suæ peregrisset. (4) Quia Christus alias revera bis nos
redemisset, semel in Paradiso, & altera vice in diebus carnis suæ.
Quod tamen est contra *Hebr. VII, 27.* (5) Quia sic nec opus fuisset
typis V. T. utpote qui non jam peracta; sed peragenda quoad actum
scilicet, præfigurabant *Hebr. X, 1.* (6) Quia contraria sententia om-
ni fundamento est destituta, totiqve Orthodoxæ Antiquitati est
adversa.

§. III. *Obj. (I)* Impossibile esse ut poena peccati per surroga-
tionem aut substitutionem alterius aboleatur. *Resp.* Impossibilitatem
hanc clare satis tollit Paulus *Rom. VIII, 3.* *Obj. (II)* Justitiam di-
vinam præcise singula individua respicere, atqve retributionem fa-
ctorum cuius propriam esse, & inhærentem. *Resp.* Christus hic in
fœdere Evangelico spectatur, ut non alius à nobis; sed ut eandem
habens naturam, ut caput nostrum. Plura vide ap. *Dn. Jæger l.c.*

Qu. XVII.

NUM CHRISTUS SALUTIS NOSTRÆ CAUSA SALTEM
OCCASIONALIS SIT?

§. I.

Est hoc dogma *Francisc. Malebranchii*, qui *causarum* illarum
occasionalium est inventor dans *Traite de la Nature & de la
Grace*. Ubi *Discursu 2. part. 1. p. m. 97. sqq.* & dans *premier Ecla-
ircissement ibidem p. m. 259. sqq.* hæc omnia quoque ad Christum
applicat, docens Christum esse *scopum omnium*, & ab illo, iisque,
qui ei tanquam membra capiti uniuntur, omnem gloriam ad Patrem
redundare, Deum agere immediate in spiritus & animas easque mo-
dificare, atqve sic *veram & propriam causam gratiæ* esse; Christum
vero *meritoriam*? Hinc jam quæstionem format de Causa, quæ
secunda sive *particularis*, aut ut mavult, *occasionalis* vocetur, quæ
Causa

Causa generalis, de qua in cap. de Gratia egimus, efficaciam applicet & determinet. Hanc neque in Angelis neque in homine, ut nunc post lapsum sese habet; sed in solo Christo statuit reperiri. Operationem autem animæ Christi ita describit, ut notandum dicat; animam Christi non esse infinitam, atque ita non esse omnisciam actualiter, qua de Controversia egimus jam supra qv. 6. Ex quibus jam elicit, desideria animæ Christi generaliter ferri ad corpus suum mysticum Ecclesiæ quam optime constituendum, & quia meritis est ut preces suæ à Patre cœlesti semper exaudiantur, animam Christi fidelium precibus excitari, ut intercessione sua gratiam his impetret. Cur vero Christus non efficaciter succurrat unicuique, imo totas nationes negligat, hac similitudine explicat: Considerari scilicet Christum ut architectum, qui dum de extruendo cogitat ædificio, non respicit ad cæmentum, vel tignum particulariter; sed ad formam & pulchritudinem operis in universum, curam vero cæmenti aut tigni unius cujusque tum demum habet, cum id aptat & ædificio inserit: ita Christum de Ecclesiæ ædificio generatim sollicitum esse, dum omnes ad se venire jubet, at non excipere particulariter, nisi venientes & vigilantes, & horum tentationes scire iisque mereri. Quæ vero ad objectam difficultatem respondet, cur nempe non omnium tentationibus, quas actualiter noverit, particulari & sufficienti gratia, qua vincere queant consulat, eo tendunt, ut dicat, aut scire Christum, cui non profuturum sit gratiæ suæ auxilium, aut ut hominem non debere esse cordium scrutatorem, nec obligari, ut actualiter cogitet de futuris determinationibus aut harum revelationem à Patre petat. Contra quæ asserta scripsit *Anton. Arnauldus Reflexions Philosophiques & Theologiqv. sur le Nouveau Systeme de la Nature & de la Grace Livre 3.*

§. II. Prænotamus nos (1) sermonem esse de Christo cum omni sua satisfactione & merito non *ratione sui*; sed *ratione nostri*, & salutis nostræ spectato. (2) Sermonem esse non de causa quadam *occasionalis orthodoxe* forte explicata, quæ revera in effectum influit, atque sic occasionem simul hoc suo influxu alteri præbet, eumque movet efficacissime, aut etiam alterum præparat ad beneficia parta ex concessis viribus accipienda; sed de *causa occasionali* in jam adducto sensu explicanda. (3) Sermonem esse de causa salutis non saltem *ratione Ecclesiæ in genere*; sed & *ratione omnium & singulorum hominum in specie*

in specie considerata. (4) Sermonem esse non de effectu, sic namque lubenter concedimus, salutem actu ipso non in omnibus effici; sed de effectu, & operatione tali, per quam omnes & singuli salutem adipisci possent, modo non malitiose resisterent. Quibus prænotatis Dicimus (I.) *Christus minus orthodoxe in dicto sensu salutis nostræ causa occasionalis dicitur.* Prob. (1) quia nullibi Scriptura S. sic docet nec *κατὰ τὸ ἐνθὲν*, nec *κατὰ τὴν διάνοιαν*. (2) Quia definitio causæ occasionalis hic plane non quadrat. Sic enim sequeretur non Christum operari salutem nostram; sed DEum ad præsentiam Christi, nec Christum velle, quæ vult Pater; sed contra, Patrem tantum velle, quæ vult Christus. Quæ absurda omnia, & adversa ipsi Christi effato *Job. V, 30.* (3) quia contra potius Christo tanquam causæ vere agentis & efficienti salus nostra tribuitur. *Hebr. XII, 2. Job. XV, 1. sqq. c. X, 9. 28. &c.* Quæ certe dicta, imprimis & in sua emphasi considerata, plus omnino dicunt, quam causam occasionalem meram; Christi desideria aut preces. (4) Quia Christus ita influit in salutem nostram, ut non tantum in acquirenda eadem; sed & in applicandis mediis particulariter per Spiritum S. agat, ut jam supra *Cap. de Gratia* contra eundem *Malebranchium* notavimus. E. rursus falsum, Christum esse saltem meram causam occasionalem, talemque gratiæ distribuendæ causam; ut DEus nulla particulari voluntate hujus vel illius salutem procuret; sed tantum desideriis & precibus Christi, ut hominis lege generali obstructus effectum præstet. (5) Quia si causa hæc occasionalis in desideriis saltem & precibus influens ad salutem suffecisset, quid opus fuisset Christi incarnatione, totaque passione? Quippe preces Christi ut veri Dei omnino tantum valituræ fuissent, quantum meri hominis, pro quibus *Malebranchius* easdem in causa hac occasionali saltem habet. (6) Quia locutio illa *Malebranchiana* in Ecclesia est nova ac inaudita, quæ facile carere possumus, quæque ob inseparabiles absurditates lites nonnisi varias movet. Dicimus (II.) *Non saltem in genere salutis Ecclesiæ; sed & in specie omnium & singulorum hominum in individuo rationem Christus habet.* Prob. (1) quia pro omnibus & singulis vere & proprie Christus satisfecit. De quibus diximus jam supra (2) idem constat ex parabola Christi, ejusque explicatione *Luc. XV, 4. 8. & 10.* (3) quia & in specie Christus dicitur eorum salutis rationem habuisse, qui frivole rejecerunt hanc ejus gratiam *Matth. XXIII, 37.*

S. III, Con-

§. III. *Contra Thesin primam Objic. (I.)* Meritum Christi hic non negari; sed utique Christum & causam meritoriam statui, adeoque in doctrina hac nihil desiderandum esse. *Resp.* Statuitur quidem Christus causa meritoria; sed potissimum respectu sui ipsius, cum docetur, Christum meritum esse ut preces ipsius occasio gratiæ impetrandæ esse possint. Cum tamen Christus sibi nihil; sed omnia nobis promeruerit. Deinde & tale statuitur meritum, cujus nullus est effectus, aut non talis, qui tamen juxta scripturam omnino ei competit. *Objic. (II.)* DEum non decere voluntatibus particularibus singulis momentis agere & variare. E. desiderii Christi salutem nostram adscribendam esse. *Resp.* Dicuntur omnia, nihil probatur, voluntatem autem particularem quoque Dei in negotio salutis humanæ locum habere Scriptura satis testatur, quæ totum illud unice Deo & Christo ut causæ particulari, & in effectum specialiter quoque influenti adscribit. Confer jam supra cap. de Gratia & Electione dicta. *Contra Thesin secundam Objic. (I.)* Animam Christi ut hominis non actualiter scire determinationes humanarum voluntatum, proptereaque non succurrere unicuique. *Resp.* Absurda omnia, quæ jam supra qu. 6. explosa dedimus. *Objic. (II.)* ordinem generalem, quem sequitur, non exigere, ut dona sua pro negligentia hominum futura; sed ut necesse est, & ad suum propositum facit, distribuatur, alias enim egredi terminos causæ occasionalis. *Resp.* Cum Christus omnium & singulorum hominum velit salutem, ut suo loco satis superque probatur, utique etiam hic ordo exigit, ut omnibus, licet etiam multis resistentibus gratia hæc offeratur, cum alias nec voluntas hæc efficax foret, nec homo inexcusabilis.

Qu. XVIII.

NUM CHRISTUS VENERIT, UT DEO PATRI PER PACTUM
NOVUM RESTITUERET REGNUM, QVOD A POPULO
IN ELECTIONE SAULIS REJECTUM EST?

§. I.

Thomas Hobbes in *Leviathan* c. 41. p. m. 228. hanc movet quaestionem: *Si Christus, quando in terra versabatur, regnum in hoc mundo non habebat, quæ causa fuit rogabit aliquis, adventus primi? Respondet autem his verbis. Venisse ut Deo Patri per pactum novum restitueret regnum, quod à populo in electione Saulis*

H 2

lis rejectum fuerat. Quod ut faceret, oportebat illum manifestum facere predicando & docendo, quod ipse Messias erat à Prophetis promissus. Itaque & officii Servatoris nostri dum versatus est in terra, duas saltem constituit partes: alteram nimirum fuisse, ut se Christum esse profiteretur: alteram ut per doctrinam suam & per operationem miraculorum populum persvaderet, pararetque ita vivere, & digni essent immortalitatis, qua illi, qui in eum crederent, fruituri erant in adventu ejus secundo. Refutavit hic *Hobbesium Jo. Templer in Idea Theol. Leviath. dogm. 31. p. m. 245. sqq.*

§. II. Quid *Hobbesius* velit, ex ipsis verbis ejusdem modo jam citatis satis patet. Opponimus autem nos eidem hanc nostram antithesin: *Christus plane non venit ut Deo Patri per pactum aliquod novum restitueret regnum quod à populo in electione Saulis rejectum est.* Prob. (1) Quia hic tota Scriptura S. tacet, & nullibi hanc causam Adventus Christi indicat. (2) Quia contra potius Scriptura S. indicat hanc adventus ipsius causam, ut nimirum opera diaboli dissolveret 1. *Job. III, 8.* ut pro peccatis nostris satisfaceret, & quidem pro peccatis totius mundi 1. *Job. II, 2. Job. I, 29.* ut nos redimeret ab inferno *Hof. XIII, 14.* ut nos liberaret à lege *Gal. IV, 4.* à potestate Satanæ *Hebr. II, 14.* &c. Quæ certe plane non conveniunt saltem cum peccato illo, quod Israelitæ in eligendo Rege Saule commiserunt. (3) Quia hoc peccatum saltem fuit populi Israelitici tempore Samuelis commissi; Christus autem non solum pro his Judæis, verum & pro ipsorum majoribus, & posteris, imo & pro gentilibus, pro omnibus & singulis hominibus est mortuus, & sic quoque eorum in gratiam in hunc mundum venit. (4) Quia Regnum Israeliticum erat saltem terrenum & mundanum; Christi autem regnum quod restituit, non est de hoc mundo *Job. XVIII, 36.* (5) quia regnum Israeliticum saltem respiciebat terram Canaan, non sic regnum à Christo restitutum, quo universum respicit orbem (6) quia Regnum Israeliticum non erat perpetuum, sed penitus abolendum erat. Regnum vero Christi ceu penitus à regno illo terreno diversum est æternum. Quibus observatis facile quoque rejiciuntur *duæ ille partes officii Christi*, utpote quæ cum Socinianis hypothesibus convenientes totum Satisfactionis Christi negotium facile subruunt. Præterea & officium Christi longe aliter describendum est. Vide *Systemata Nostratum* passim.

§. III. Ob-

§. III. *Objicit Hobbes potissimum locum Deut. XVIII, 18. ex quo evincere conatur, Christum esse regem futurum Mosis similem. Resp.* (1) ab officio Christi Prophetico, de quo aperte satis in dicto citato agitur, ad Regium N. V. C. (2) Si etiam à regimine Mosis argumentari velis, sequeretur, Christum venisse ad restituendum Regnum aliquod terrenum. Contra quod vero ubivis protestatur Rex noster spiritualis.

Qu. XIX.

NUM CHRISTUS NON SIT INCEPTURUS REGNUM SUUM ANTE RESURRECTIONEM & DIEM JUDICII?

§. I.

ET hoc affirmat Thomas Hobbes in *Leviath. c. 41. p. m. 227.* Ubi ita: *Quoniam autem Redemptor Jns in redemptum, antequam pretium solutum sit nullum habet, manifestum est, Servatorem nostrum ante mortem suam Redemptorum regem non fuisse. Mox addit: Quoniam ergo post hunc mundum mundus futurus ille est, in quo terra nova, & cæli erunt novi, id est, post resurrectionem, manifestum est regnum Christi, ante Resurrectionem incepturum non esse. Jam retribuere unicuique secundum opera sua idem est, quod regnum administrare & propterea Christus regnum exerciturus non est, antequam veniat in gloria Patris, nempe post resurrectionem universalem. Eadem repetit p. 229. ubi ita: Quod attinet ad officium ejus regium, ostensum ante est, regnum ejus incepturum non esse ante diem judicii. Tunc vero Rex erit, non tantum ut DEus; sed etiam ut homo virtute pacti novi, quod in Baptismo factum est &c. Hobbesio hic sese opposuerunt Jo. Templer. in *Idea Theolog. Leviath. dogm. 30. p. 238.* & Cocquius in *Hobbesianismi Anatom. c. 19. n. 16. p. m. 308. sqq.**

§. II. Prænotamus nos (1) sermonem esse non de regno gloria, quod utique non est in hoc mundo; sed de regno quodam alio, v. g. potentie & gratie (2) quæri de regno, Christo non tantum ut DEO; sed & ut homini competente. (3) Sermonem esse de regno ipso; non ejusdem modo & qualitate. Quibus prænotatis dicimus: *Non demum in resurrectione & die judicii incipiet regnum Christi; sed & jam in hoc mundo regnum aliquod habet, etiam ut homo, licet id non sit de mundo.* Prob. (1) à clarissima Scripturæ S. litera *Pf. II, 6. sqq. Pf. CX, 2.*

CX, 2. Jef. IX, 6, 7. Jer. XXIII, 5. &c. Quæ loca de regno quodam loquuntur non demum post hunc mundum; sed & jam durante hoc mundo erigendo, (2) Quia & ipsa Ecclesia in his terris sæpius vocatur *regnum Christi*. E. jam regnum aliquod Christus habuit & habet adhuc in hoc mundo. (3) Quia ipse Christus expresse testatur sibi jam tum datam esse omnem potestatem in cœlo & in terra *Matth. XI, 27. cap. XXVIII, 18.* E. non demum in resurrectione & Die Judicii, Quæ quoque ut homini Christo competunt. Juxta humanam enim naturam Christo tantum aliquid dari potuit. (4) Quia *Johannes* præcursor Messia jam suo tempore annunciavit, appropinquare regnum cœlorum *Matth. III, 2.* (5) quia Christus die novissimo regnum suum tradet Patri suo *1. Cor. XV, 24. sq.* E. utique jam ante hoc tempus regnum aliquod debuit habuisse.

§. III. *Objic. (I.)* Regnum Christi non esse hujus mundi. *Resp.* quando dicitur regnum Christi non esse hujus mundi, non est sermo de regni sede: sed de regni Christi modo, qualitate & indole; quæ e. g. erat regnum Romanum, à negatione ergo regni alicujus terreni ac corporalis ad negationem quoque regni spiritualis & omnis N. V. C. *Objic. (II.)* Nos quotidie precari: adveniat regnum tuum. Nondum E. illud adesse. *Resp.* In hac petitione intelligimus partim regnum gloriæ adhuc utique futurum: partim vero etiam præsens regnum gratiæ, ut nimirum & nos digni ejusdem cives fiamus, nos in eodem permaneamus, utque sic quoque quotidie illud ad nos veniat, imo ut non saltem ad nos, verum ad alios quoque, jam in hoc mundo viventes adveniat &c. Ex quibus autem plane non sequitur, quod Hobbesius inde elicit. *Objic. (III.)* Christum *Matth. XXIII, 2.* scribis & Phariseis regnum tribuere, non ergo illud Christo competere. *Resp.* Consequentia plane nulla est. Perinde ac si assereres, regem sibi summam potestatem adimere, cum jubet in diplomate, ut magistratibus inferioribus à se constitutis pareant subditi. *Objic. (IV.)* expresse Christum regnum omne declinasse *Luc. XII, 14.* item *XXII, 47.* *Resp.* ab administratione regni mundani negata ad negandum regnum aliquod spirituale N. V. C. *Objic. (V.)* Expresse dici regnum Christi in die resurrectionis & Judicii demum coepturum esse. *Matth. XIX, 28. c. XVI, 27. Marc. XIII, 26. c. XIV, 63. Luc. XXII, 29. 30.* *Resp.* Sermo hic est de regno gloriæ. Sed vero, præter illud & alia adhuc Christi regna dari, notissimum est.

Qu. XX.

Qu. XX.

NUM CHRISTUS VERE PROPRIEQVE RESURREXERIT?

S. I.

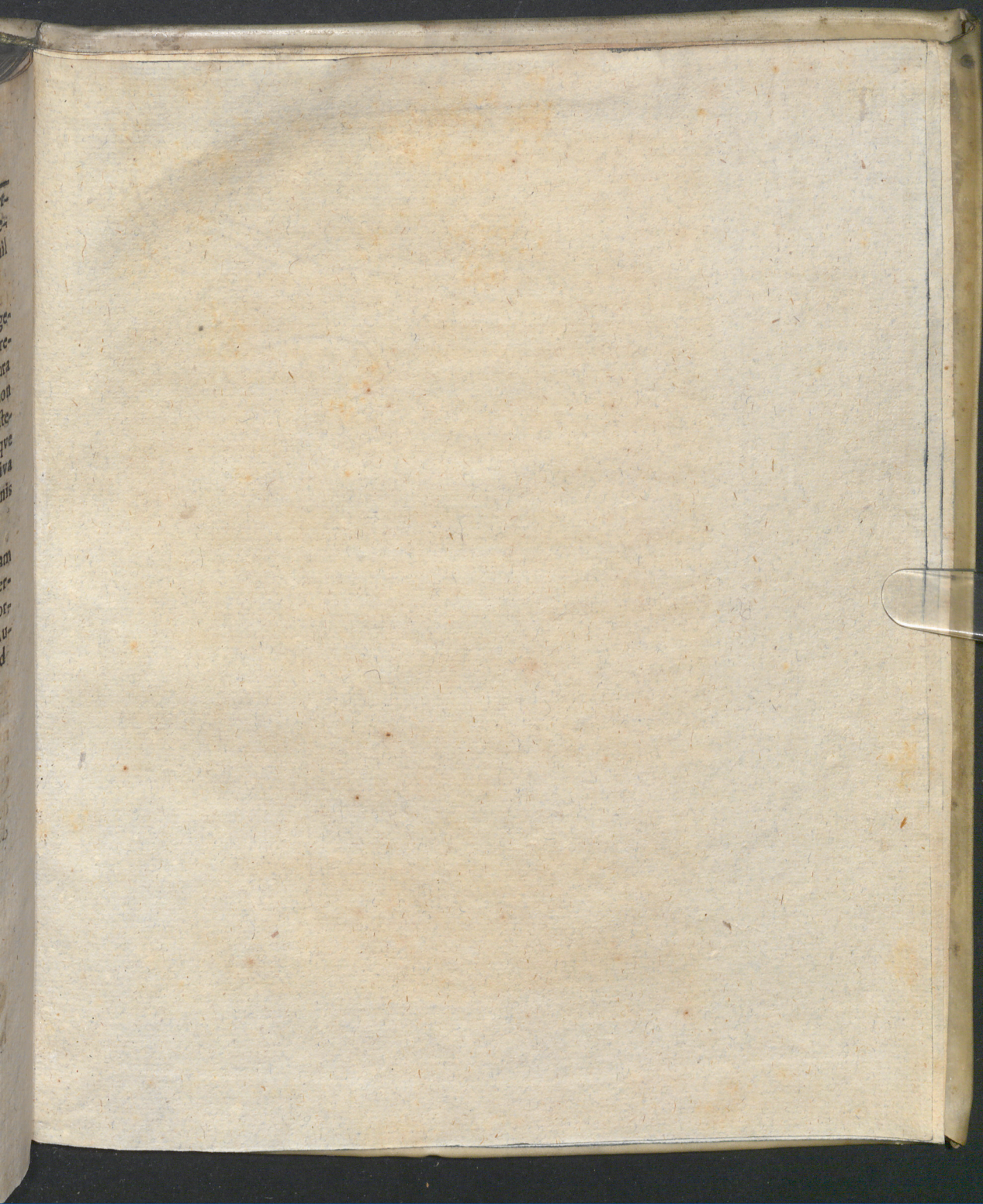
Christum resurrexisse è mortuis Judæi, gentiles, aliiqve veritatis Christianæ hostes communiter negant. Horum causam ex recentioribus quoqve qui nomen Christianorum professi sunt, egerunt. Speciatim huc spectat *Bened. Spinoza* ex Judæo Christianus, tandemqve Atheus factus, qui negavit resurrectionem Christi veram fuisse. Sic namqve loquitur *Ep. 25. Fateor quidem, hanc etiam ab Evangelistis iis narrari circumstantiis, & negare non possumus ipsos Evangelistas credidisse Christi corpus resurrexisse, & ad cælum ascendisse ut ad DEI dextram sederet: & quod ab infidelibus etiam potuisset videri, si una in iis locis adfuissent, in quibus ipse Christus discipulis apparuit in quo tamen salva Evangelii doctrina potuerunt decipi.* Quomodo autem decepti sint, scribit impius ille *Ep. 23.* docens, Christum nonnisi allegorice resurrexisse & omnia quæ narrat Evangelistæ non res; sed apparitiones fuisse. *Spinozam & in hoc capite excusare conatur Job. Georg. Wachter in Elucidar. Cabalif. c. 5. n. 5. p. m. 78.* putans hac ejusdem doctrina Christianam religionem non everti: Contra *Spinozam* autem hic vide *B. Dn. D. Jo. Georg. Neumann. in Programmat. Academ. n. 21. p. m. 151. sqq. & Bernard. Lamy in Comment. in Harmon. quatuor Evangel. l. 5. c. 41. p. m. 616.*

S. II. Status controversiæ cum ubivis pateat, statim theses nostras orthodoxas ponimus, dicentes (I) *Christus omnino vere proprieqve non allegorice resurrexit.* Prob. (1) à clarissima Scripturæ S. literâ à cujus proprietate non est recedendum, imprimis & cum resurrectionem ita describat, ut simul non sine pondere asserat, *comedisse & bibisse* Christum cum discipulis *Act. X, 41. Luc. XXIV. 41. sqq. Joh. XXI. 5.* indicio, non merum aliquod *Φαντασμα* fuisse, unde & expresse vere resurrexisse dicitur *Luc. XXV. 34.* (2) quia Christus resurrexit secundum Scripturas *1. Cor. XV, 3. 4.* Quam vere nunc ergo prædicta est Christi passio & mors, tam vere etiam prædicta fuit ejus resurrectio. Imo & quam vere Jonas ex Ventre ceti prodiit; tam vere etiam prodire debuit Christus è sepulchro *Matth. XII, 40.* (3) ex tot testibus resurrectionis Christi, qui vere eam contigisse unanimiter asseruerunt *1. Cor. XV, 5. sqq.*

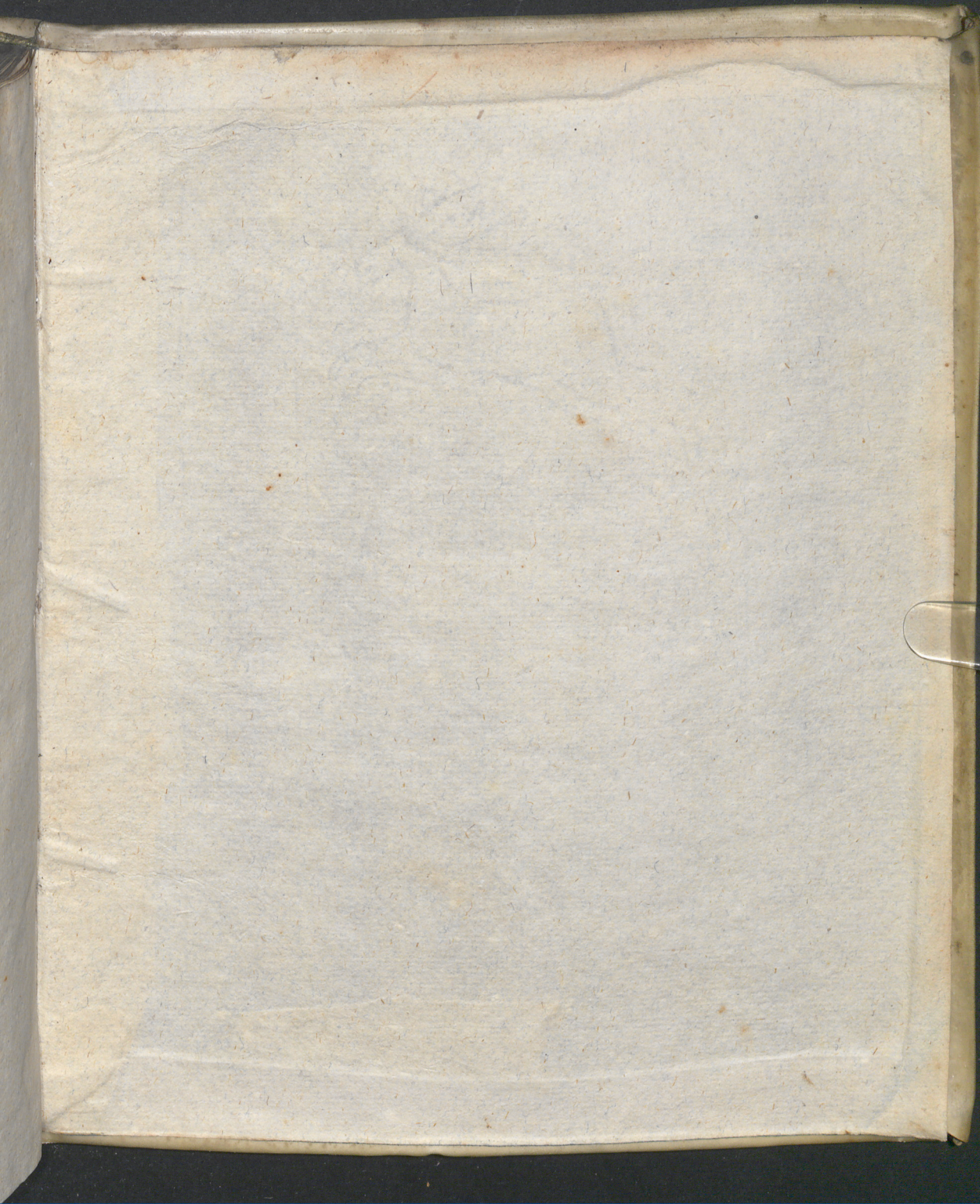
sqq. (4) quia quam vere nos resurrecturi erimus, tam vere etiam Christus resurrexit, dicitur enim primus resurgentium *Act. XXVI, 23, Col. I, 18.* (5) quia resurrectio Christi vitæ & salutis nostræ causa est *Rom. IV, 25, Joh. XI, 25.* Si ergo nunc vere non fuisset facta, quæ salutis nostræ possemus esse certi? Dicimus (II.) *Negata veritate Resurrectionis Christi, Christiana religio penitus evertitur.* Prob. (1) a clarissima Scripturæ S. litera *1. Cor. XV, 14. 17. sqq.* (2) quia uti jam dictum, resurrectio Christi causa salutis nostræ. Quæ periclitante & tota religio nostra periclitatur.

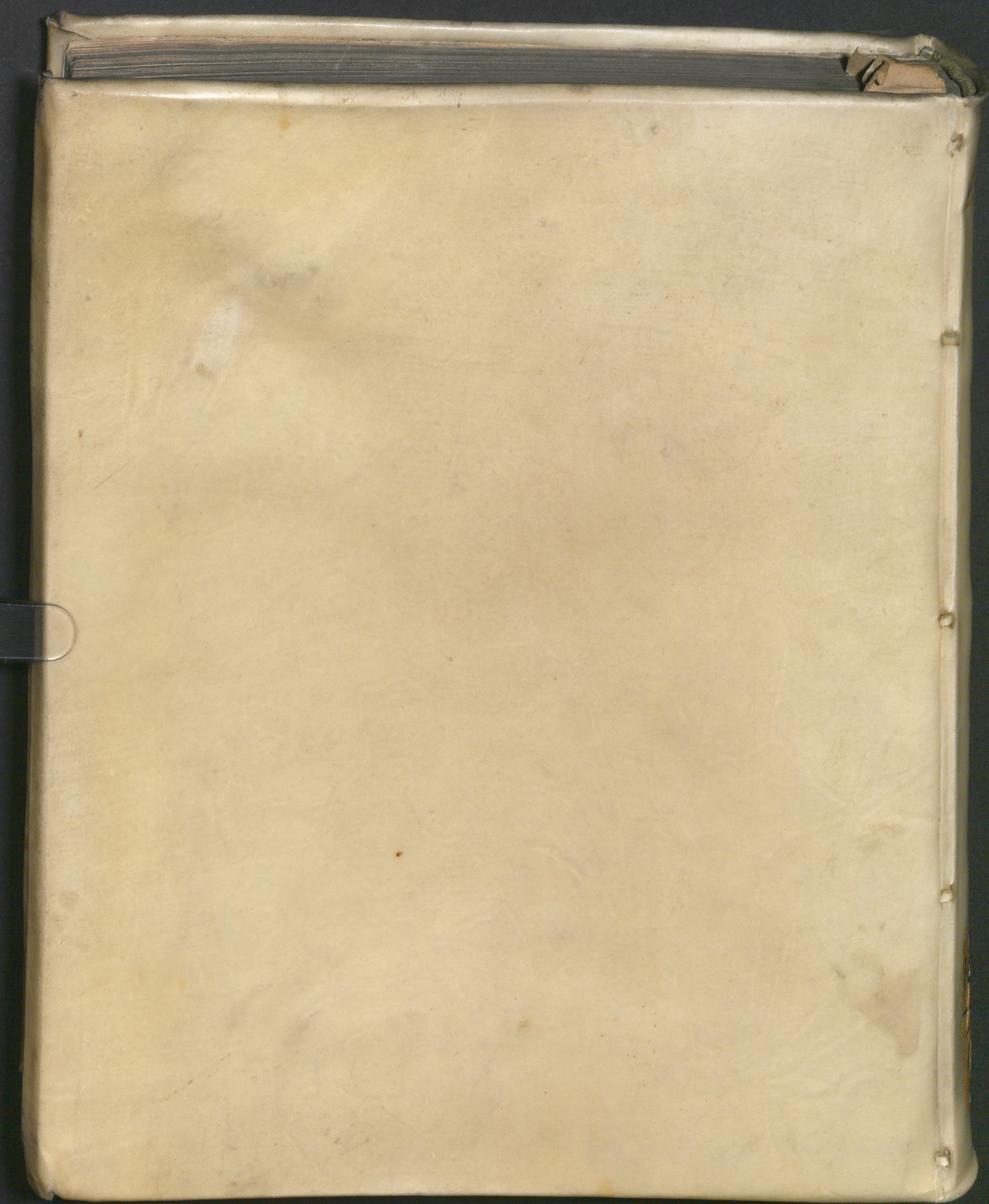
§. III. *Contra thesin primam Objic. (I.)* deceptos fuisse discipulos in apparitione Christi, adeoque non vere eum resurrexisse. *Resp.* Impietas hæc profertur quidem; sed sine ullo argumento. Contrarium ex modo jam probatis constat. *Objic. (II)* Discipulis Christum saltem apparuisse, non æque aliis, indicio, facile illos decipi potuisse. *Resp.* Non omni populo; sed certis delectis testibus Christus suscitatus & mortuus apparere saltem voluit *Act. X, 41.* Quod autem populo omni non apparuerit, inde est, quod expresse id ipse Christus prædixisset *Matth. XXIII, 39.* conf. & quæ de ipso prædicta *Zach. XII, 10.* collat. cum *Joh. XIX, 37.* Alias adhuc causas vide in *Magnif. Dn. D. Jo. Frid. Mayeri Illustris Pomeranor. Theologi Programmat. Paschali Ann. 1702.* publicato. *Contra thesin secundam objicitur:* Errores de carne Christi Spinozæ tanquam neo-converso condonandos esse, sufficere, quod divinitatem Christi illustri quadam confessione professus fuerit. Et Paulum gloriari, se Christum non amplius secundum carnem; sed secundum Spiritum nosse. Adeoque non posse dici, hac Spinozæ doctrina Religionem Christianam plane everti. *Resp.* (1) tam gravissimus error maxime fundamentalis nemini condonari potest, qui meliorem informationem accipere recusat, imprimis cum jam probatum dederimus, omnino eodem errore omnem religionem Christianam everti. (2) Pauli effatum admodum blasphemæ hic applicatur. Carnem enim & resurrectionem Christi nullibi Paulus negavit, neque alium quendam errorem fundamentalem in hac noticia sua fovit; sed juxta carnem Christum non nosse *2. Cor. V, 16.* est: nihil carnalis in Christo quærere, quemadmodum *Glossa marginalis* bene explicat. *Christum nicht mehr erkennen nach dem Fleisch ist/ nichts fleischliches an ihm suchen oder erwarten/ wie die Jünger thaten vor dem Leyden/ sondern an seinem Worte begnügen/darinnen sie eitel geistliches und ewiges Gut haben.*

SOLI DEO GLORIA,

POET DEO PRINCIPALI
GLORIA

S. III. *Objicit Hobbes potissimum locum Deut. XVIII, 18. ex quo evincere conatur, Christum esse regem futurum Mosis similem. Resp. (1) ab officio Christi Prophetico, de quo aperte fati in dicto citato agitur, ad Regium N. V. C. (2) Si etiam à regimine Mosis argumentari velis, sequeretur, Christum venisse ad restituendum Regnum aliquod terrenum. Contra quod vero ubivis protestatur Rex noster spiritualis.*

Qu. XIX.

NUM CHRISTUS NON SIT INCEPTURUS REGNUM ANTE RESURRECTIONEM & DIEM JUDICII

S. I.

ET hoc affirmat Thomas Hobbes in *Leviath. c. 4*. Ita: *Quoniam autem Redemptor Jvs in redemptionem solutum sit nullum habet, manifestum nostrum ante mortem suam Redemptorum regem ad terra nova, & cæli erunt novi, id est, post ad- dit: Quoniam ergo post hunc mundum mundum in quo sumus, manifestum est regnum Christi, ante Resurrectionem non esse. Jam retribuere unicuique secundum quod meritus est, quod regnum administrare & propterea Christus ante Resurrectionem non est, antequam veniat in gloria Patris, non officium universale. Eadem repetit p. 229. ubi ita: officium ejus regium, ostensum ante est, regnum esse ante diem judicii. Tunc vero Rex erit, non sed etiam ut homo virtute c. Hobbesio hic sese opposuerunt Jo. Templer. in *Leviath. dogm. 30. p. 238. & Cocquius in Hobbesiani* n. 16. p. m. 308. sqq.*

S. II. *Præsertim quod utique non sermonem esse non de regno gloria, potentie & sed de regno quodam alio, v. g. de regno, Christo non tantum ut DEO; sed & ut homo; (3) Sermonem esse de regno ipso; non ejusdem in resp. Quibus prænotatis dicimus: Non demum in resp. judicii incipiet regnum Christi; sed & jam in resp. aliquod habet, etiam ut homo, licet id non sit (1) à clarissima Scripturæ S. litera Ps. II, 6. sqq. Pf. CX, 2.*

